RNI NO. MAHMAR/2020/84035

Sachin Sir's English Speaking
Its 100% guaranteed course
सबसे आसान तरीकेसे
अंग्रेजी बोलना
सिखानेके लियेही
हम जाने जाते है।
9028851719

BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ

उपलब्ध आहे!
मिस्त्री, टाइल्स फिटर, पेंटर, कारपेंटर, प्लंबर इत्यादीसाठी खालील नंबर वर संपर्क करावा.
संपर्क मो. 8482839451

रविवार, २१ सप्टेंबर २०२५ | वर्ष : ५ | अंक : १८३ | दैनिक | किंमत : ₹५/-
Sunday, 21 September 2025 | Year : 5 | Issue : 183 | Daily | Rate: Rs. 5/-

शिक्षण विभागात 20.47 कोटी रुपयांचा गैरव्यवहार

134 बँक खात्यांमध्ये निधी हस्तांतरित ; 917 बनावट बिलांचा वापर

अलिराजपूर : मध्य प्रदेशातील अलिराजपूर जिल्ह्यातील कट्टीवाडा येथील ब्लॉक एज्युकेशन ऑफिस (बीईओ) येथे बनावट बिले सादर करून कोट्यवधी रुपयांचा गंडा घालणाऱ्या कमल राठोड आणि इतर आरोपींची अंमलबजावणी संचालनालयाने (ईडी) चौकशी केली आहे. ब्लॉक एज्युकेशन ऑफिसमध्ये 917 बनावट बिले सादर करण्यात आली होती, ज्यात 20.47 कोटी रुपयांचा गंडा घालण्यात आला होता आणि गंडा घातलेला निधी 134 बँक खात्यांमध्ये जमा करण्यात आला होता. नंतर गंडा घातलेला निधी विविध ठिकाणी गुंतवून पैसे लाँडरिंग करण्यात आले. 14 स्थावर मालमत्ता तात्पुरत्या स्वरूपात जप्त - ईडीने बनावट बिलांचे मसुदे तयार करणे आणि सरकारी निधीचा गैरवापर केल्याच्या प्रकरणात मनी लाँडरिंग प्रतिबंधक कायदा (पीएमएलए), 2002 च्या तरतुदींनुसार 4.5 कोटी रुपयांच्या 14 स्थावर मालमत्ता तात्पुरत्या स्वरूपात जप्त केल्या आहेत. अलिराजपूर (मध्य प्रदेश) जिल्ह्यातील कट्टीवाडा येथील पोलीस स्टेशनने कट्टीवाडा येथील ब्लॉक एज्युकेशन ऑफिसच्या अधिकारी आणि कर्मचाऱ्यांविरुद्ध दाखल केलेल्या एफआयआरच्या आधारे चौकशी केल्यानंतर ही कारवाई करण्यात आली. या चौकशीत मंजूर बनावट बिलांद्वारे सरकारी निधीचा मोठ्या प्रमाणात गैरवापर झाल्याचे उघड झाले. एकात्मिक वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली (IFMS) वर तयार केलेल्या आणि मंजूर केलेल्या बनावट बिलांद्वारे 2018-2023 दरम्यान सरकारी निधीचा मोठ्या प्रमाणात गैरवापर झाल्याचे तपासात उघड झाले. शिवाय, मुख्य आरोपी कमल राठोड याला ईडीने 07.08.2025 रोजी अटक केली होती आणि सध्या तो न्यायालयीन कोठडीत आहे. 134 बँक खात्यांमध्ये 20.47 कोटी रुपयांपेक्षा जास्त रक्कम जमा, ईडीच्या तपासात 917 बनावट बिलांद्वारे 134 बँक खात्यांमध्ये 20.47 कोटी रुपयांची फसवणूक करून जमा करण्यात आल्याचे उघड झाले. तपासात असेही उघड झाले की आरोपींनी मोठ्या प्रमाणात रोख रक्कम काढून, नातेवाईकांमध्ये पैसे हस्तांतरित करून आणि अलिराजपूर आणि पन्ना येथील अनेक मालमत्तांमध्ये गुंतवणूक करून हे पैसे लाँडर केले.

धम्मक्रांतीत महिलांच्या उन्नतीवर चर्चा झाली पाहिजे : डॉ. ॲड. सिद्धार्थ कांबळे

नागपूर : महिलांची शक्ती ही सर्वात मोठी आहे. या शक्तीने जर विचार केला तर कोणतेही काम सहज सोप्या पद्धतीने त्या करू शकतात. केवळ त्यांना प्रोत्साहन देणे हीच काळाची गरज आहे. दैनिक बहुजन सौरभच्या वतीने महिलांच्या प्रश्नाविषक आणि महिलांच्या उत्थाना करिता विविध कार्यक्रमाचे आयोजन नियोजन नियमित करण्यात येत असते. 2 ऑक्टोबरला नागपुरात धम्मचक्र प्रवर्तन दिन धम्मदीक्षा सोहळा आयोजित होत असतो. हा देखणा सोहळा पाहण्यासाठी जगभरातून लोक नागपूर शहरांमध्ये येत असतात. नागपूर शहराला सामाजिक क्रांतीचे पर्व लाभले आहे. ही जगविख्यात क्रांती आहे असे दैनिक बहुजन सौरभचे मुख्य संपादक डॉ. ॲड. सिद्धार्थ कांबळे यांनी उद्घाटनपर भाषणात सांगितले. तर धमक्रांतीचा जनजागृतीसाठी सतत उपक्रम, प्रकल्प राबविणे गरजेचे आहे. दैनिक बहुजन सौरभ आपल्या परीने काम करीत आहे. दैनिक बहुजन सौरभ हे एक वृत्तपत्र नसून प्रज्ञापीठ आहे. आजपासून दैनिक बहुजन सौरभ आपल्या धम्मक्रांतीची ज्योत ही सतत तेवत राहावी म्हणून 14 ऑक्टोबरपर्यंत विविध कार्यक्रमाचे आयोजन नियोजन करण्यात करणार आहे. आपण सर्वांनी सहभागी व्हावे असे कार्यकारी संपादक विलास गजभिये यांनी अध्यक्षीय भाषणात सांगितले. नागपूर शहरातील अनेक क्षेत्रातील विविध महिला सहभागी झाल्या होत्या. बुद्धगीत रत्ना मुन, संचालन रंजना लोखंडे यांनी केले. त्यानंतर गट चर्चा झाली. गट प्रमुख देवयानी भगत - अंधश्रद्धा निर्मूलन, गटप्रमुख सुवर्णा डोंगरे - महिलांचा सांस्कृतिक प्रवास, गट प्रमुख प्रीती नगराळे - महिलांचे आरोग्य, गट प्रमुख डॉ. विणा राऊत - महिलांची शैक्षणिक प्रगती, गट प्रमुख सुनंदा गायकवाड - महिलांचे राजकीय भूमिका, गट प्रमुख प्रीती तिरपुडे - महिलांच्या सामाजिक समस्या, गट प्रमुख ज्योत्स्ना बनसोड महिला व कुटुंब, गट प्रमुख सुनंदा रायपुरे - धम्म आणि महिला, गट प्रमुख प्रा. माधुरी गायधनी - साहित्याच्या क्षेत्रात महिला विषयावर चर्चा आयोजित करण्यात आली होती. सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक, राजकीय सांस्कृतिक क्षेत्रात महिलांचा समावेश होत आहे. पण तो पाहिजे त्याप्रमाणात सहभाग नसतो. अनेक समस्यांना तोंड देत महिला आपले कार्य करतात. त्यांच्या समस्याना वाचा फोडली पाहिजे असे निवासी संपादक संध्या राजूरकर यांनी सांगितले.

लंडन, ब्रुसेल्स आणि प्रमुख विमानतळांवरील विमान सेवा विस्कळीत, प्रवासी खोळंबले

युरोपियन विमानतळांवर सायबर हल्ला

नवी दिल्ली : युरोपमधील प्रमुख विमानतळांवर सायबर हल्ला झाल्यामुळे शनिवारी लंडनच्या हीथ्रो, ब्रुसेल्स आणि बर्लिनसह अनेक महत्त्वाच्या विमानतळावर चेक-इन आणि बोर्डिंग प्रणाली विस्कळीत झाली. असंख्य उड्डाणे रद्द करण्यात आली असून विमानतळावर हजारो प्रवासी खोळंबले आहेत. 'तांत्रिक समस्या उद्भवल्यामुळे चेक-इन आणि बोर्डिंग प्रणालीवर परिणाम झाला आहे. सायबर हल्ल्याच्या शक्यतेमुळे विमानतळावरील सेवा ठप्प झाली आहे', अशी माहिती बेल्जियममधील ब्रुसेल्सच्या विमानतळ अधिकाऱ्यांनी स्काय न्यूजला दिली. इतर युरोपियन विमानतळांनीही तांत्रिक समस्या उभी राहिल्याचे म्हटले आहे. ब्रुसेल्स विमानतळ अधिकाऱ्यांनी सांगितले की, तेथील 10 उड्डाणे रद्द करण्यात आली आहेत. तसेच 17 विमानांना एक तास किंवा त्यापेक्षा अधिकचा उशीर होऊ शकतो. ही तांत्रिक समस्या कधी सोडवली जाईल, हे आताच सांगता येणार नसल्याचेही विमानतळ अधिकाऱ्यांनी सांगितले आहे. शनिवारी प्रवास करणाऱ्या प्रवाशांना विमानतळ अधिकाऱ्यांनी प्रवास करण्यापूर्वी त्यांच्या एअरलाइनबरोबर संपर्कात राहण्यास सांगितले आहे. जेणेकरून विमानास किती उशीर होईल, याची माहिती मिळू शकेल. अचानक उद्भवलेल्या या समस्येमुळे अनेक ठिकाणी प्रवाशांना नाहक त्रासाला सामोरे जावे लागत आहे. विमानतळावर ठिकठिकाणी खोळंबलेल्या प्रवाशांची गर्दी झाली आहे. बर्लिन विमानतळाने त्यांच्या संकेतस्थळावर स्पष्टपणे या समस्येची माहिती दिली आहे. 'युरोपमधील विमानतळावरील संगणक प्रणालीमध्ये तांत्रिक समस्या उद्भवल्यामुळे चेक-इनसाठी जास्त वेळेची प्रतिक्षा करावी लागत आहे. आम्ही यावर उपाय शोधण्याचा प्रयत्न करत आहोत', असे संकेतस्थळावरील संदेशात म्हटले आहे.

मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना संकुलाबाहेर बौद्ध भिक्खूंच्या समर्थनार्थ आंदोलन

मुंबई : मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना संकुलातील पाली विभाग अनुदानित करावा आणि सदर विभागासाठी स्वतंत्र इमारत उभारण्याच्या मागणीसाठी गेल्या महिनाभरापासून आंदोलन करणारे संशोधक विद्यार्थी भंते विमांसा (राजेश जनार्दन बलखंडे) यांच्या समर्थनार्थ विविध समविचारी संघटनांतील शेकडो कार्यकर्त्यांनी शुक्रवार, 19 सप्टेंबर रोजी कलिना संकुलाच्या प्रवेशद्वाराबाहेर आंदोलन केले. तसेच मुंबई विद्यापीठाच्या कुलगुरूंच्या राजीनाम्याचीही मागणी केली. यामुळे कलिना संकुलात तणावाची परिस्थिती निर्माण झाली होती. गेल्या एक महिन्यापासून विविध मागण्यांसाठी मराठी विभागातील पीएच.डी.चे विद्यार्थी भंते विमांसा आंदोलन करीत आहेत. दरम्यान, मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना संकुलात 15 सप्टेंबर रोजी वारसा भाषा आणि बहु-सांस्कृतिक अभ्यास उत्कृष्टता केंद्राच्या भूमीपूजन सोहळ्यासाठी केंद्रीय अल्पसंख्याक कार्य व संसदीय कार्य मंत्री किरेन रिजिजू आले होते. तेव्हा विविध मागण्यांचे पत्र किरेन रिजिजू यांना देत असताना भंते विमांसा यांना अडविण्यात आले आणि मारहाण केली गेली. तसेच त्यानंतर पोलीस ठाण्यात नेऊन खोटा गुन्हा दाखल करण्यात आला, असा आरोप समर्थकांनी केला आहे. यामुळे भंते विमांसा यांची प्रकृती खालावली व त्यांना रुग्णालयात दाखल करण्यात आले. मुंबई विद्यापीठ प्रशासनाने भंते विमांसा यांच्यावर अन्याय केला आहे, असा आरोपही आंदोलकांनी केला. 'पीएच.डी.चे अल्पसंख्यांक विद्यार्थी भंते विमांसा यांनी केंद्रीय अल्पसंख्याक कार्यालयाकडून किरेन रिजिजू यांना भेटण्याची रितसर परवानगी घेतली होती. मात्र मुंबई विद्यापीठ प्रशासनाने अडथळा आणून भेटू दिले नाही. हे करताना सार्वजनिक विद्यापीठ अधिनियम व 'यूजीसी'च्या मार्गदर्शक तत्वांचे उल्लंघन केलेले दिसते', असे महाराष्ट्र नवनिर्माण सेनेचे राज्य सरचिटणीस ॲड. संतोष गांगुर्डे यांनी सांगितले. भंते विमांसा यांना मारहाण झाल्याचे वृत्त खोटे असून दिशाभूल करणारे आहे. त्यांनी संरक्षक भिंतीवरून उडी मारली आणि केंद्रीय मंत्री किरेन रिजिजू यांचा ताफा जाणाऱ्या रस्त्यावर ते आडवे झोपले. तेव्हा सुरक्षा अधिकारी बाळासाहेब खरात यांनी त्यांना बाजूला होण्याची विनंती केली, मात्र त्यांनी सुरक्षा अधिकाऱ्यांच्याच पोटात लाथ मारली. तत्पूर्वी भंते विमांसा यांच्यासोबत विविध बैठका आयोजित करण्यात आल्या, मात्र त्यांनी बैठकीस उपस्थित राहणे टाळले.

एका वर्षात 13,520 नॉन-राजपत्रित आणि 406 राजपत्रित अधिकाऱ्यांना पदोन्नती...

नवी दिल्ली : केंद्रीय औद्योगिक सुरक्षा दलाचे (CISF) कर्मचारी आणि अधिकारी देशाच्या विमानतळांचे, उद्योगांचे आणि महत्त्वाच्या पायाभूत सुविधांचे रक्षण करण्यासाठी दशकांपासून तैनात आहेत. कडक शिस्त, रेजिमेंटेशन आणि सार्वजनिक तपासणीच्या दबावामुळे वैशिष्ट्यीकृत सेवेतील अडचणींव्यतिरिक्त, त्यांना अनिश्चित पोस्टिंग आणि त्यांच्या कुटुंबांपासून दूर राहण्यासारख्या इतर अडचणींना देखील तोंड द्यावे लागते. शिवाय, पदोन्नती वर्षातून फक्त एकदाच दिली जात होती, आणि ती देखील रिक्त पदांच्या उपलब्धतेनुसार नाही. गेल्या वर्षभरात, दलाच्या मानव संसाधन (HR) संरचनेत सुधारणा आशादायक दिसून आल्या आहेत. परिणामी, एकाच वर्षात 13,520 गैर-राजपत्रित अधिकारी (एनजीओ) आणि 406 राजपत्रित अधिकाऱ्यांना बढती देण्यात आली. मानव संसाधन (एचआर) चौकटीत अनेक धाडसी धोरणात्मक सुधारणांद्वारे, सीआयएसएफने सात वर्षांतील सर्वात व्यापक पदोन्नती आणि पोस्टिंग मोहीम सुरू केली आहे, ज्यामुळे हजारो कर्मचाऱ्यांच्या दीर्घकाळापासून प्रलंबित असलेल्या आकांक्षा प्रत्यक्षात आल्या आहेत. 13,520 नॉन-राजपत्रित अधिकारी (एनजीओ) आणि 406 राजपत्रित अधिकाऱ्यांच्या पदोन्नतीमुळे संस्थेची वेळेवर करिअर प्रगतीसाठी वचनबद्धता पुन्हा दिसून येते. याचा अर्थ असा की गेल्या वर्षी दलाच्या जवळपास ९टक्के कर्मचाऱ्यांना पदोन्नती देण्यात आली, जी मागील वर्षांच्या तुलनेत लक्षणीय वाढ आहे. 'वेळेवर पदोन्नती ही केवळ नवीन पदाबद्दल नाही; ती मनोबल, अभिमान आणि आपलेपणाची भावना आहे,' असे या वर्षी एका सुरळीत प्रक्रियेनंतर पदोन्नती मिळालेल्या एका कॉन्स्टेबलने सांगितले. पूर्वी, CISF मध्ये पदोन्नती अनेकदा वर्षातून एकदा होणाऱ्या प्रक्रियेमुळे अडथळा येत असे, परंतु 2025 हे वर्ष महत्त्वाचे ठरले आहे. दलाच्या इतिहासात प्रथमच, पदोन्नती समितीची कार्यवाही वर्षाच्या पहिल्या पाच महिन्यांत झाली आणि ती पूर्ण झाली.

तरंगिणी EXHIBITIONS
FREE ENTRY
Date: 20-21 Sept. 2025
Time :- 11 am-9pm
DUSSHERA Shopping Festival
• Sarees & Kurtis
• Home Decor
• Jewellery
• Food & Many More
7499806449 | 9309143263 | 9322620793
स्थळ :- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन, उर्वेला कॉलनी, वर्धा रोड, नागपुर
करुणा फार्म (लग्नकार्य, पार्टी) वरोडा, नागपूर
डॉ बाबासाहेब आंबेडकर अर्बन को-ऑप. बँक लि. नागपूर
सम्यक EV. स्कुटर्स वज्जी व्हेंचर्स पब्लीक लि. नागपूर
मिडिया पार्टनर दैनिक बहुजन सौरभ, नागपूर

असा ठराव घेणारी पहिली ग्रामपंचायत मांडवा

प्रधानमंत्री मोदींच्या वाढदिवसाची धूम, तर दुसरीकडे गदारोळ

वर्धा : प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांचा अमृतमहोत्सवी वाढदिवस देशभर धडाक्यात साजरा झाला. महाराष्ट्रात तर राज्य शासन व पक्षपातळीवर भाजपतर्फे हा वाढदिवस विविध उपक्रम घेत संपन्न झाला. या दिवशी काही लोकोपयोगी उपक्रम घेण्यात आले. त्यासाठी एका छोट्या गावात गेलेल्या सरकारी कर्मचाऱ्यांना मात्र विपरीत घटनेस सामोरे जावे लागले. किस्सा राज्यात गाजत असलेल्या स्मार्ट मिटरचा. ते याच दिवशी गावकऱ्यांनी परत पाठविले. वर्धा तालुक्यातील मांडवा या गावची ही घटना.

ग्रामपंचायतच्या निवडणुका नं झाल्याने ग्रामसभा केवळ कागदपत्रावर पूर्ण होत असल्याचा आरोप होतो. त्याचा मग रागही निघतो. ग्रामपंचायतवर सरकारी कर्मचारी प्रशासक असल्यामुळे तो आपला मनमानी कारभार करत असल्याचे गावकरी म्हणतात. सध्या स्मार्ट मीटर लावण्याची प्रक्रिया अनेक गावांमध्ये सुरू झालेली आहे. त्याला स्थानिक पातळीवरून प्रचंड विरोध होत आहे तरी लोकांच्या विरोधाला न जुमानता स्मार्ट मीटर लावणे सुरू आहे. अशाच वर्धा जिल्ह्यातील मांडवा या छोट्याशा गावामध्ये स्मार्ट लावायला गेलेल्या विद्युत कंपनीच्या कर्मचाऱ्याला गावकऱ्यांनी कडाडून विरोध केला. तरी हे कर्मचारी जुमानत नव्हते म्हणून शेवटी लोकांनी एकमताने ग्रामसभेमध्ये स्मार्ट मीटर लावण्यास विरोध केला. मांडवा ग्रामपंचायतमध्ये प्रधानमंत्री मोदींच्या 75 व्या वाढदिवसानिमित्त घेण्यात आलेल्या आमसभेत या मुद्द्यावरून प्रचंड गदारोळ माजला आणि मीटर घेऊन आलेल्या सर्व कर्मचाऱ्यांना गावकऱ्यांनी परत पाठवले. गावातील प्रतिष्ठित नागरिक विठ्ठलराव वाघ, गंगाधर मेघे, उत्तमराव परिमल, गोपाळराव लादे, नागोराव चिकराम, सुधाकर मेश्राम, मंगेशराव काळे, दिनेश मसराम, प्रमोद उकेबोन्द्रे, प्रदीप रामटेके, किसना बावणे, चंद्रशेखर परिमल यांनी ठराव मांडला.

श्रीराम गणेर
सेवानिवृत्त उपसंचालक

८० व्या वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा!

जन्म : 21 सप्टेंबर 1946
: शुभेच्छूक : मुलगी - प्रज्ञा, अनघा, मुलगा - राग, अपूर्व, स्नुषा - सौ. मनिषा, सौ. रक्षिता, नातु - अर्णव, निपूण, अरहत. नातीन - हृदया आणि मित्र परिवार, नागपूर, भंडारा.
आयु. विजय सावध, सचिव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, बुद्धिस्ट कल्चरल असोसिएशन, भंडारा.
आयु. बाजीराव उंदिरवाडे, माजी अध्यक्ष, भारीप चंद्रपूर.
आयु. मधुकर बोरीकर, माजी अध्यक्ष, संघकाया बुद्धिस्ट फाऊंडेशन, नागपूर.
बहुजन सौरभ परिवार

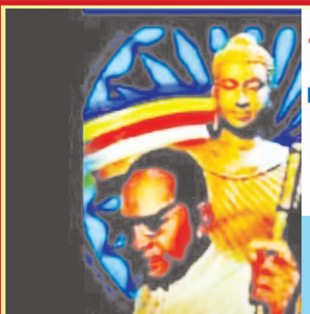
दैनिक बहुजन सौरभ
बहुजनांच्या सामाजिक व सांस्कृतिक चळवळीचे मुखपत्र
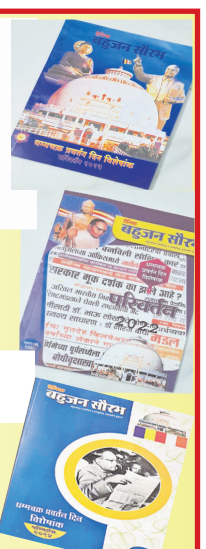
परिवर्तन
जाहिरात दरपत्रक
पूर्ण पान - ५० हजार रूपये
अर्ध पान - ३० हजार रूपये
पाव पान - १५ हजार रूपये
शुभेच्छा व्यक्तीश: फक्त ३ हजार रूपयांपासून सुरू
वाचकांना आवाहन
आम्ही वाचतो, तुम्हीपण वाचा!
टीप - पेमेंट अगोदर
धम्मचक्र प्रवर्तक दिन विशेषांक
आपल्या शुभेच्छा व जाहिराती खालील पत्यावर पाठवाव्यात.
:: दैनिक बहुजन सौरभ कार्यालय ::
१/२, स्वराज कॉलनी, अजनी पोलिस स्टेशनजवळ, वंजारीनगर, पाण्याच्या टाकीजवळ, मेडिकल कॉलेज मागे, तुकडोजी महाराज पुतळा मार्ग, नागपूर-४४००२४
मेल- bahujansaurabh@gmail.com
संपर्क -9422860648, 9421588901
बहुजन सौरभ

नरभक्षी क्रूर प्रधानमंत्री 75 वर्षाचे

देशाचा प्रधानमंत्री कधी एका धर्माचा, पक्षाचा, प्रदेशाचा मुळात नसतोच. तो देशाचा असतो. सर्व लोकांचा पालक असतो. निवडून येईपर्यंत त्याचा पक्ष असतो. त्यानंतर तो देश आणि देशातील लोकांचा पालन करणारा असतो. म्हणून सर्वच लोक त्यांचा आदर करीत असतात.

पंडित जवाहरलाल नेहरु, लाल बहादूर शास्त्री, गुलजारीलाल नंदा, इंदिरा गांधी, मुरारजी देसाई, चौधरी चरणसिंग, चंद्रशेखर, एच. डी. देवेगौडा, आय. के. गुजराल, राजीव गांधी, व्ही. पी. सिंग, मनमोहन सिंग, अटल बिहारी वाजपेयी इतके प्रधानमंत्री झाले. पण त्यांनी राज धर्माचे उल्लंघन केले नाही. वैचारिक मतभेद होते. पण सर्वांचा आदर होता. त्यांनी दंगल घडऊन धृवीकरण केले नाही. दंगलीचे समर्थन केले नाही. लोकांचे जखमेवर त्यांनी फुंकर घातली. 2002 साली गुजरात मध्ये हिंदू मुसलमान दंगल झाली. 2000 मुसलमान मारले. गुजरातचे मुख्यमंत्री गृहमंत्री देशाच्या समोर उघडे पडले. लोक त्यांची घृणा करू लागले. देशोदेशीच्या लोकांनी त्यांचे आगमनावर प्रतिबंध घातले. लोकांना बंधुभाव शिकवण्याऐवजी नफरत निर्माण करणारी प्रयोगशाळा असे गुजरातचे मॉडेल समोर आले. आर्थिक सधन पण सामाजिक, वैचारिक, धार्मिक अत्यंत मागास राज्य निर्माण करणे हेच ते मॉडेल. त्याचा आराखडा करणारा तज्ञ म्हणजे मोहन भागवतांचे वडील. ते राष्ट्रिय स्वयंसेवक संघाचे गुजरात प्रचार प्रमुख होते. त्यांनी प्रशिक्षित केलेले हे नरभक्षी भारतीय हिटलर. मुर्द्यांचे सरणावर भाकरी भाजणारे कुप्रसिद्ध राजकीय नेते.

लेखांक १२६

अशोक सरस्वती बोधी
मो. 8530980741

दुसरा प्रयोग केला मणिपूर राज्यात. पहिला प्रयोग मुसलमान विरोधात आणि दुसरा प्रयोग ख्रिश्चन विरोधात मणिपूर राज्यात दंगल घडवून केला. दोन वर्ष मणिपूर जळत राहिले. हा क्रूरकर्मा राक्षसी आनंद घेत राहिला.

या दहा वर्षात लोक दहशतीखाली जगत आहेत. देशावर अवाढव्य कर्ज होत आहे. बेरोजगारी बेसुमार वाढत आहे. लोकशाही नष्ट करण्याचा जणू काही चंग या हुकूमशहाने बांधला आहे. संविधान नष्ट करून ब्राम्हण राष्ट्र निर्माण करण्यासाठी हिंदू राष्ट्र हा शब्द प्रयोग करण्यात येत आहे. केवळ हिंदू मागास प्रवर्गातील लोकांना भ्रम जालात फसवून त्यांना गुलाम करण्याचे षडयंत्र हा व्यक्ती करीत आहे.

देशातील मनी - माफिया आणि मीडियाचे जोरावर सत्ता हस्तगत करून देश सामाजिक आणि आर्थिक गुलाम करण्यात यांना आसुरी आनंद आहे. त्यांचे गँगमधील त्यांचे सहकारी त्यांच्याच सारखे हा देश कुठे नेत आहे हा प्रश्न देशवासियांना नेहमी पडतो.

परंतु त्यांची गँग त्यांना देवत्व बहाल करण्यात पारंगत आहे. गावगुंड आपले फोटो, सत्कार, मिरवणुका ज्या प्रमाणे काढून घेतात तोच प्रयोग राष्ट्रीय नेते जर करत असतील तर त्यांचा दर्जा किती खालावला हे दिसून येते. प्रधानमंत्री म्हणून तेवढी प्रतिमा कोणत्याही पूर्व प्रधानमंत्री महोदयांची खालावली नाही. जर देशात लोकशाही आणि संविधान टिकून राहिलेच तर प्रधानमंत्री होणाऱ्या इतर राजकीय नेत्यांनी यांचेपासून धडा घेऊन सावध राहीले पाहिजे. आपली प्रतिमा एवढी घृणास्पद होऊ देता कामा नये. लोक सत्ताधारी लोकांमध्ये देवत्व पहात असतात त्या भावनेला तडा जाऊ नये ही काळजी घेतली पाहिजे.

आज माझ्यासारख्या करोडो लोकांची ही भावना आहे की देशद्रोह्यांना अमृत महोत्सवाच्या शुभेच्छा देणे देश हिताचे नाही. उलट प्रार्थना केली पाहिजे 'घेऊन जाय ग मारबत.' यांचा लय होण्यातच देशहित आहे, हे दुःखाने म्हणावे लागते. दुष्टांसाठी मंगल कामना करणे, निरपराध लोकांसाठी जर शाप ठरत असेल तर ती कामना न केलेली बरी. दुष्ट लोक जे करतात त्यांना करू द्या. त्यांचे त्यांना लखलाभ. ■ ■

गुरुवर्य, अ‍ॅड. रोशन बागडे एक समाजशील वकील....!!!!

10 डिसेंबर 2022 दुपारी 1 वाजता जिल्हा न्यायालयाच्या इमारतीमध्ये दुसऱ्या माळ्यावर जवळपास 500 वकील जमले होते. उत्सुकता होती ती नागपूर जिल्हा वकील संघटनेचा पुढील अध्यक्ष कोण होणार याची आणि मग घोषणा झाली! अ‍ॅड. रोशन बागडे अध्यक्ष म्हणून विजयी! तो निरागस चेहरा मतमोजणी कक्षातून बाहेर पडला तेंव्हा धायमोकलून रडत होता. काही वकील बांधवानी उचलून खांद्यावर घेतले. त्यांचे अश्रू मात्र थांबत नव्हते आणि थांबणार तरी कसे. मागील 147 वर्षापासून जिल्हा वकील संघटनेची खुर्ची एका सामान्य कुटुंबातील व्यक्तिची वाट पाहत होती त्या प्रतिक्षेला आज त्यांचे अश्रू आनंदाचे स्नान घालत होते. वर्षानुवर्ष बेदखल असलेल्या समाजाला व्यवस्थेचे नेतृत्व करण्याची जी संधी मिळाली होती ती संधीच जणु न्यायालय परिसरात मयुरनृत्य करीत होती. तुम्ही कधीही व्यवस्थेच्या प्रवाहाचे नेतृत्व करु शकत नाही हा शाप त्या दिवशी खोलवर पुरला गेला होता आणि नागपूर वकीली क्षेत्रात संविधानिक समतेला कोंब फुटला होता. अर्थातच त्यांच्या देहावर पांघरल्या गेलेल्या या सन्मानाच्या शालीचा प्रत्येक धागा विणला गेला होता. तो त्यांच्या सहचारिणी सौ. अर्चना बागडे आणि चिरंजीव अ‍ॅड. अक्षज बागडे यांच्या त्यागातून. 147 वर्षांच्या इतिहासात प्रथमच जिल्हा वकील संघटनेच्या अध्यक्षाची विजयी रैली संविधान चौकाच्या दिशेने निघाली होती. यामागे जात, धर्म विसरून मतदान केलेल्या सर्वच वकील बांधवांच्या डोळस दृष्टीचे आणि साहेबांना मदत केलेल्या त्यांच्या सहकारी मित्रांचे मोठे योगदान तर नक्कीच होते.पण त्यांचे सहायक वकील म्हणून मागील दोन महिन्यापासून अ‍ॅड. वैभव दहीवले आणि मी स्वतः सर्वच नियोजनात प्रचारार्थ डोळ्यात तेल ओतुन केलेल्या मेहनतीमुळे आमच्याही डोळ्यांच्या कडा ओलावल्या होत्या. विजयी क्षणानंतर अ‍ॅड. सौ. अर्चना बागडे यांनी मला मारलेली मिठी अजुनही मला आपुलकीचे बळ देतेय. मागील चार वर्षात साहेबांची सावली होऊन जगता आले. रोजची निदान 12 तास साहेबांच्या सहवासात घालवली असतील. या माणसाची अफाट कर्मनिष्ठा प्रेमात पडायला भाग पाडते. काही लोकांना निसर्गाने एक विशेष जबाबदारी देऊन जन्मास घातले असते आणि साहेब त्यापैकी एक आहेत यावर माझा ठाम विश्वास! आपल्या मधुर स्वभावाने अनेकांना भुरळ घालनारे बरेच लोक असतात. परंतु जोडलेल्या माणसांना अजन्म हृदयात जपणे क्वचितच लोकांना जमते आणि अ‍ॅड. रोशन बागडे हे यासाठी कायम अग्रस्थानी असतील.

घरातला पहिला वकील ते सरळ 147 वर्षांच्या दिर्घ परंपरेला छेद देऊन दहा हजार वकीलांचा प्रतिनिधी म्हणून निवडून येणे आणि नागपूरच्या सन्मानजनक 'जिल्हा वकील संघटनेचा' अध्यक्ष म्हणून कार्य करणे हे सारे स्वप्नवत नाही..! त्यांच्या तब्बल तीस वर्षांच्या कठोर, कष्टमय आणि संघर्षशील तपश्चर्येचे हे फळ होते. कधीकाळी परिस्थितीच्या आदेशानुसार नागपूरमध्ये भाजीपाला विकणारा हा अवलिया आता माझ्यासारख्या कितीतरी तरुणांच्या घरात रोज भाजीपाला यावा याचे कारण होतोय हे निसर्गाला पडलेले साखरझोपेतले स्वप्न होय. त्यांच्या मार्गदर्शनात अनेक वकील बांधव मोठ्या पदावर सेवा देत आहेत.

मुळात हा माणूस राजकारणी नाही. म्हणून आपल्या पद आणि प्रतिष्ठेचे या माणसाने कधीच भांडवल केले नाही. एका हाताने केलेली मदत ही दुसऱ्या हातास कळू द्यायची नाही हे तत्व निष्ठेने पाळले.

सामाजिक कर्तव्यापुढे पैसा गौण ठरतो हे या माणसाने हृदयावर कोरून घेतले आहे. नागपूर येथील अंबाझरी स्थित डॉ. आंबेडकर स्मारक पाडल्याच्या निषेधार्थ 273 दिवस चाललेल्या आन्दोलनासंदर्भात गुन्हा नोंद करण्यासाठी माननीय न्यायालयात तब्बल 5 दिवस चाललेल्या युक्तिवादाच्या खटल्यात साहेबांनी एक पैसा देखील फी आकारली नाही. माझे सहकारी आणि मित्रबंधु अ‍ॅड. वैभव दहीवले आणि मी स्वतः सहयोगी वकील म्हणून या खटल्यात साहेबांच्या सोबत होतो. पुढे दीक्षाभूमी वाहनतळ निर्मितीच्या विरोधास झालेले आंदोलन आणि त्या सबंधी दाखल झालेल्या गुन्ह्यातील पाच आरोपींच्या जमानतीसाठी माननिय न्यायालयात केलेली निःशुल्क पैरवी असेल की स्वःखर्चातून ठवरे कॉलनी येथे होतकरू विद्यार्थ्यांसाठी उभारलेली अभ्यासिका असेल किंवा वर्षभरात अनेकदा केलेले भोजनदान, गरजुंना केलेले ब्लँकेटदान, किंवा ताजसा बहुउद्देशीय संस्थेच्या माध्यमातून गरजु लोकांसाठी आयोजित केलेले निःशुल्क कायदेविषयक मार्गदर्शन शिबिर. या माणसाने कधीच आपल्या कार्याचा देखावा केला नाही. याऊलट या माणसाच्या पद आणि प्रतिष्ठेचा लाभ घेतलेली लोक कधीच यांच्या कार्यालयात फिरकली नाहीत की कोण्या तथाकथित संस्थेने या माणसाच्या कार्याची पुरस्काराच्या रूपाने दखल घेतली नाही हे पुरोगामी चळवळीचे अपयश म्हणावे लागेल. तेहत्तीस वर्षांची वकीली.... कोणाशी मतभेद नाहीत की कोणाशी वाद. आयुष्यात कधीच कोणत्या पदाच्या मोहात पडले नाहीत. प्रमाणिकपणे वकीली करीत पक्षकारांना न्याय मिळवून देणे हा एकमेव ध्यास. जातीधर्माच्या पलीकडे जावून माणूसकी जपणारे जिंदादिल व्यक्तिमत्व. सगळ्या सहकारी वकील बांधवांशी मधुर संबंध. कधीच कोणत्या पक्षकारांस पैशासाठी त्रास दिला नाही. आपण गरीब आणि शोषितांचे वकील आहोत ही जाणीव कायम जपली. आपल्या हाताखाली काम करणारे नवोदित वकील हे उच्चपदावर जावे यासाठी कायम मार्गदर्शन करुन बऱ्याच नवोदित वकीलांना उच्चपदावर पोहचविणारा पडद्यामागचा नायक! नवोदित वकीलांची आर्थिक पिळवणूक लक्षात घेऊन आपल्या कार्यालयात काम करणाऱ्या वकीलांना योग्य तो मोबदला देत सन्मानाने वागविणारा समाजशील वरिष्ठ वकील अशा अनेक सद्गुणाने त्यांची एक प्रमाणिक आणि प्रेरणादाई ओळख आहे याचा मला सार्थ अभिमान आहे! त्यांच्या मार्गदर्शनाच्या सावलीत माझ्यासारख्या अभागी माणसाला मीरविता येतेय, हे माझ महतभाग्य! येत्या वर्षात साहेबांचा कार्यकाळ पूर्ण होईल. पण ईमानदार आणि प्रामाणिक अध्यक्ष म्हणून जिल्हा वकील संघटनेच्या इतिहासाला साहेबांची दखल सक्तिने घ्यावी लागेल. शेवटी मी एवढेच म्हणेल..

'शोहरत का पैमाना सिर्फ हुकूमत नही होती। जो लोगों के दिलो पर राज करता है वही असली बादशाह कहलाता है।' साहेब आपणास या वाढदिवसाप्रसंगी, दीर्घायुष्य, उत्तम आरोग्य आणि उगवत्या सूर्यासम भविष्य लाभो या माफक सदिच्छा ...!!!! ■ ■

अ‍ॅड. सचिन मेकाले
मो. 9767659551

साहित्य पथावरील 'अक्षरक्रांती' चा ध्यास घेतलेला एक ध्येय वेडा यात्री

शंकर घोरसे

अक्षर हा भाषेचा मुलभूत घटक म्हणून ओळखला जातो आणि अक्षर हा उच्चारल्या जाणाऱ्या ध्वनिचे लिखित प्रारूप असते जे कधीही नाश न पावणारे असते म्हणजेच अक्षर हा भाषेतील सर्वात महत्वाचा व प्रारंभिक दुवा आहे. ज्यापासून पुढे शब्द बनतात, वाक्ये बनतात व भाषेचे लिखित स्वरुप तयार होऊन व्याकरण जन्माला येते. अशा या भाषेतील असामान्य महत्तेच्या अक्षरांना केंद्रबिंदू ठेवून साहित्य, सांस्कृतिक व सामाजिक क्षेत्रात क्रांती घडविण्यासाठी झटणारे व धडपडणारे श्री शंकर घोरसे यांनी स्थापन केलेले आजचे अक्षरक्रांती फाऊंडेशन जे आज साहित्य क्षेत्रात आपल्या नाविन्यपूर्णतेने, उपक्रमशिलतेने व सातत्याने साहित्य जगतात आपले वेगळेपण जपून आपला ठसा उमटवीत आहेत व सर्व स्तरातील नव्या, जुन्या वंचित, उपेक्षित, नामांकित व प्रस्थापितांचा मेळ साधत साहित्य क्षेत्रात येणाऱ्या अनंत अडचणींच्या खडतर वाटांवरून वाटचाल करीत उज्वलतेच्या नव्या क्षितिजांचा शोध घेत असतांनाच अक्षरक्रांतीच्या माध्यमातून नव नवे क्रांतीकारी उपक्रम राबवित साहित्य क्षेत्रात क्रांती करायला निघाले आहेत व आपले मानाचे स्थान निर्माण करून गाव, नगर, जिल्हा, राज्य व देश पातळीवरील सिमा लांघुन यू.के., यू.ए.ई., जपान हे देश काबीज करीत आंतरराष्ट्रीय स्तरावर आपला पाय रोवून साहित्य पथावर झपाट्याने अग्रेसर होत आहेत. एवढेच नव्हे तर आपल्या सामाजिक बांधिलकीची जाणीव ठेवून विविध सामाजिक उपक्रम सुद्धा तेवढ्याच उत्स्फूर्तपणे व प्रामाणिकपणे राबवीत आहे. ज्यात प्रामुख्याने पर्यावरण पूरक वृक्षारोपण व नागपूर परीसरातील आदासा येथील मातोश्री वृद्धाश्रम व सावनेर येथील विवेकानंद वृद्धाश्रम येथील दु:खितांच्या जीवनात काही प्रमाणात का होईना, आनंद व हसु फुलविण्या हेतूने त्यांच्यासाठी दिवाळी फराळ व भोजन आयोजित करत काही सहवासाचे क्षण घालवून फटाके व प्रदुषण मुक्त दिवाळी साजरी करणे हे उपक्रम उल्लेखनीय आहेत व ते सातत्याने मागील दहा ते पंधरा वर्षांपासून राबविले जात आहेत हे विशेषत्वाने अधोरेखित करण्यासारखे आहे आणि हे सर्व कुठल्याही सरकारी अनुदान वा देणगी शिवाय केवळ मित्र, मंडळी व स्वयंप्रेरीत स्नेही जनांच्या व शुभेच्छुकांच्या स्नेह पोटी केलेल्या उत्स्फूर्त व ऐच्छिक मदतीने केल्या जात आहे वा घडत आहे हे विशेष. सुमारे दहा ते बारा वर्षांपूर्वी एका इवल्याशा रोपट्याच्या रुपाने अस्तित्वात आलेल्या अक्षरक्रांतीचा प्रवास अनेक स्थित्यंतरामधुन होत आज साहित्य क्षेत्रात विशाल वटवृक्षात रुपांतरीत झालेला आपण पाहतो आहोत. याचे संपूर्ण श्रेय संस्थापक श्री शंकर घोरसे यांना जाते. या प्रेरणादायी प्रवासाचे माझ्यासहित आपण सर्व साक्षीदार आहोत, त्यांनी साहित्य क्षेत्रात काहितरी नविन व ठोस क्रांतीकारक कार्य करण्याचा ध्यास व उद्देश घेऊन अक्षरक्रांतीची स्थापना केली व त्यांच्या निहीत उद्देश प्राप्तीसाठी प्रामाणिकपणे व जिद्दीने काम करण्याच्या हातोटीने व सर्वसमावेशक प्रवृत्तीने प्रेरीत होऊन साहित्य पथावर चालणारे काही प्रस्थापित, काही विस्थापित, काही मुरब्बी जुने जाणते, काही नवखे नव्या दमाचे वाटसरू त्यांना भेटत गेले व आज सखे सोबती भेटत गेले, अक्षरक्रांती वाढत गेले. या न्यायाने अक्षरक्रांती साहित्य क्षेत्रातील एक नामवंत व मान्यताप्राप्त साहित्य फाऊंडेशन म्हणून नाव रूपाला आले व त्याचा प्रत्यक्षरूपे प्रत्यय आपल्याला मागील वर्षी डिसेंबर महिन्यात नागपूर येथील कला गौरव संस्था व अक्षरक्रांती फाऊंडेशनच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित दोन दिवसीय पहिल्या 'अक्षरक्रांती आंतरराष्ट्रीय साहित्य महोत्सवाच्या' निमित्ताने अनुभवास आला. साहित्य व कलाप्रेमींसाठी साहित्यिक, सांस्कृतिक व कलाविष्कारांची भरगच्च मेजवानी असलेला हा महोत्सव आपल्या सुनियोजित, शिस्तबद्ध व कौशल्यपूर्ण आयोजनामुळे व रसिकांच्या उत्स्फूर्त प्रतिसादामुळे एक सफल साहित्यिक आयोजन म्हणून साहित्य विश्वात, वृत्त विश्वात व समाज माध्यमात गणल्या व गौरवीला गेला व जो प्रत्यक्षदर्शी, साहित्य रसिक व सहभागी साहित्यिक व आयोजक मंडळींना दिर्घकाळ स्मरणात राहील असाच होता. कुठलेही आयोजन करण्यासाठी लागणारी दुरदृष्टी, संघटन चातुर्य, नियोजनबद्धता, जिद्द, चिकाटी, प्रयत्न, परीश्रम व प्रामाणिकता हे सर्व गुण ठायी असलेले श्री. शंकर घोरसे हे साहित्य क्षेत्रात 'अक्षरक्रांती' घडविण्यासाठी एक निश्चित ध्येय व ध्यास घेऊन साहित्य पथावर यशस्वीपणे वाटचाल करीत आहेत. सोबतच विविध प्रकारच्या सामाजिक क्षेत्रातील व कामगार क्षेत्रातील उपक्रमात, नाट्य क्षेत्रात सुद्धा ते तेवढ्याच हिरीरीने सहभागी असतात. त्यांच्या या कौतुकास्पद कार्यासाठी त्यांचे हार्दिक अभिनंदन व उज्वल भविष्यासाठी भरभरून शुभेच्छा! ■ ■

गणेश नि. पांडे
मो.9503350574

धम्म जीवनाकरिता उदंड आयुष्य लाभो!

परममित्र श्रीराम गणेर यांच्या 80 व्या वर्षाच्या जनदिनानिमित्य

मराठी गजल सम्राट सुरेश भट यांच्या, भीम वंदनातील शेवटची,
'धम्मचक्राची तुझ्या वाढवू आम्ही गती
हा तुझा झेंडा आम्ही घेतलेला सोबती
ऐक येणाऱ्या युगांच्या आदरांची वंदना!
भीमराया घे तुझ्या या लेकरांची वंदना!
आज घे ओथंबलेल्या अंतरांची वंदना!'

अशा अंतःकरणाच्या तळमळीने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा झेंडा सतत, सातत्याने, निर्भयपणे, खंबीरपणे, स्पष्टपणे हातात घेऊन डॉ. बाबासाहेबांनी दिलेल्या आदेशाप्रमाणे 'शिका, संघटित व्हा, संघर्ष करा' भूमिका जगण्याचे, जगविण्याचे आणि कार्य निर्णायक स्थितीपर्यंत पोहोचविण्याचे समर्थपणे कृतीत आणणारे माझे परममित्र आयु. श्रीराम हरिभाऊ गणेर यांचा जन्मदिवास 21 सप्टेंबर 1946 रोजी सदर भागातील त्याकाळच्या लोकवस्ती नागपूर येथे झाला. आज वयाचे 79 वे वर्ष उलटून 80 वे वर्षात पदार्पणाच्या प्रसंगी उदंड आयुष्य लाभण्याची अभिलाषा, आशा आणि अपेक्षा व्यक्त करून भगवंतचरणी प्रार्थना व निवेदनपूर्वक वंदन करतो. माझी आणि त्यांची ओळख म्हणजे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महाविद्यालयीन विद्यार्थी असतांना टाय बांधलेली, गोरीपान, अन सुस्पष्ट शुद्ध मराठी बोलणारी आणि प्रतिनिधी करिता मते द्या! डॉ. बाबासाहेबांची विचार पेरणी करण्यासाठी म्हणून व्यक्ती दुसरी-तिसरी कुणी नसून ती व्यक्ती म्हणजे एस. एच. गणेरच होती. महाविद्यालयीन जीवनापासूनच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांचा ध्यास धरून चालणारे व्यक्तिमत्व अजुनही भंडारा येथे कार्यकुशलतेची धुरा विहाराच्या माध्यमातून उत्कृष्टपणे सांभाळीत आहेत. त्यांनी महाविद्यालयीन विद्यार्थी असतांना अनेक नाटकांचे दिग्दर्शन केल्याचे आठवते. त्यांच्या नाटकात हिरीरीने भाग घेणाऱ्या एक-दोघी नायिका तर चल-चित्रपटामध्येसुद्धा आल्याचे समजते, बरे! हे सर्व करूनसुद्धा आपले कुटूंब, अभ्यास आणि सामाजिक अन् धार्मिक कार्यातसुद्धा खंड पडू दिला नाही. याकरिता त्यांना त्यांच्या धर्मपत्नी स्मृतीशेष दीपाताई यांची आत्यंतिक मोलाची साथ मिळाली. गेल्या 26 ऑगस्ट ला त्यांच्या निर्वाणाला दोन वर्ष झाली आहेत. त्यांनी त्या काळात वायएमसीए जबरदस्त यंग मेन्स ख्रिश्चन असोसिएशनची कार्यपद्धती पाहून सन 1978ला वा वाय.एम.बी.ए. ची म्हणजेच यंग मेन्स बुद्धिस्ट असोसिएशनची स्थापना केली. त्यांनी सदर येथील जुने घर सोडून नविन घर अशोक नगर येथे तीन रूमसचे नविन पक्के घर बांधले. त्याच काळात त्यांची बदली चंद्रपूर तर स्मृतीशेष दीपाताईंना भंडारा येथील मोहाडी मध्ये शिक्षिकेच्या नोकरीवर जावे लागले. तेव्हा मुलांची आबाळ होऊ नये म्हणून आपल्या चिरंजीवांना भंडारा येथे माहेरी घेऊन गेल्या. ईकडे घर रिकामे असल्यामुळे समाजातील विद्यार्थ्यांचा अभ्यासाकरिता उपयोग व्हावा म्हणून त्यांचे भाऊ अ‍ॅड. सुदेश नितनवरे व त्यांचे मित्र आयु. चंद्रिकारपुरे, स्मृतिशेष पत्रकार मिलींद फुलझेले यांनी त्याठिकाणी आपला अभ्यास केलेला आहे आणि स्मृतिशेष दीपाताईच्या शाळेच्या एका मैत्रिणीने आंतरजातीय विवाह केल्यामुळे घरच्या व सासरच्या लोकांनी आश्रय न दिल्यामुळे त्यांनी चक्क तेथील घराचा हक्काने ताबा घेऊन आपला स्वतःचा संसार त्याच घरातून बिना परवानगीने सुरू केला. तसेच 1982 ला चंद्रपूर कामगार राज्य विमा निगम (इ.एस.आय.सी.) येथे कार्यरत असतांना तेथे एकटेच राहत असल्याने तेथेसुद्धा सामाजिक कार्यकर्त्यांचा राबता असायचा. तत्कालीन भा. री. पक्ष चंद्रपूर चे अध्यक्ष आयु. बाजीरावजी उंदिरवाडे असतांना विविध क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या कार्यकर्त्यांचे ते बैठकीचे -विचारविनिमय करून समाजासाठी काय करायला पाहिज याचे चिंतन व्हायचे. परममित्र गणेर यांची मैत्री जोडण्याची कसब आणि भाषेतील माधुर्य आणि लकब यामुळे मित्र परिवारात वाढ होऊन सामाजिक कार्यास गती मिळाली आणि चंद्रपूर येथे 'जेतवन सहकारी ग्राहक भंडार' ची निर्मिती, पंचशील चौक, अंचलेश्वर गेट, धुटकाला येथे सहकार भंडारच्या शाखा सुरू झाल्या. माननिय हरीश सहारे, अधिकारी यांचे सदरील कार्यास मोलाची मदत सहकार्य लाभले. मराठवाडा औरंगाबाद विद्यापीठास डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे नामांतर लढ्यास पाठिंबा म्हणून आयु. पिरीपाचे अध्यक्ष जोगेंद्रजी कवाडे यांना जिल्हाबंदी असतांनासुद्धा कवाडे सरांचा कार्यक्रम घेऊन त्यात स्मृतिशेष अ‍ॅड. संदेश भालेकर, आयू. ज्ञानेश्वर गोटे यांनी परिस्थिती हाताळून कार्यक्रम यशस्वी व सफल केला व नामांतर म्हणजे नामविस्तार झाल्याने कुणाच्याच भावना न दुखवण्याचे व भारतरत्न भारतीय घटनेचे शिल्पकार यांचे नाव दिल्याने उलट विद्यापीठास मानमरातब प्राप्त होईल, असा संदेश गेला.

तसेच लेखक व विचारवंत सामाजिक कार्यकर्ते कॉम्रेड शरद पाटील यांची मार्क्स, फुले, आंबेडकर अशी त्रिदिवसीय व्याख्यानमाला होऊन त्यात रमेशचंद्र दहिवडे, इंजि. रमेश रंगारी, दुर्वास वाघमारे, विरसेन जीवने, अ‍ॅड. भगवान पाटील यांनी स्वतःला त्यात झोकून दिले. चंद्रपूर नगरीला त्याचा लाभ झाला. सन 1988 मध्ये म. राज्य सरकारी मध्यवर्ती संघटनेने संघटनेचे नेते र. ग. कर्णिक यांचे अध्यक्षतेखाली राज्यव्यापी अधिवेशन घेण्यात आले असतांना आयु. गणेर यांच्या कल्पकतेतून स्मरणिकेचे प्रकाशन करण्यात आले. तसेच सुरमणी दिवंगत प्रभाकर धाकडे यांचे संगिताचे व सामाजिक आणि सांस्कृतिक कार्यक्रमामध्ये मित्र गणेर आघाडीवर असल्याचे अनुमोदन मिळाले.

सन 2011 च्या एप्रिल 9, 10, 11 ला फुले-आंबेडर विचार संवर्धन समितीतर्फे आयोजित व म.न.पा. नागपूर तर्फे प्रायोजित स्वागताध्यक्ष राजूभाऊ लोखंड, नगरसेवक व अध्यक्ष मागासवर्गीय विशेष कल्याण समिती, मनपा आणि निमंत्रक राहूलभाऊ तेलंग नगरसेवक व सदस्य, स्थायी समिती मनपा. नागपूर असून संयोजक एस. एच. गणेर आणि एम. जी. बोरीकर म्हणजे परममित्र गणेर व स्वतः लेखक त्रिदिवसीय कार्यक्रमाचे संयोजक असून महाराष्ट्रातून व महाराष्ट्रबाहेरून वक्ते, विचारवंत हे सर्व राष्ट्रीय एकात्मतेच्या चळवळीत सहभागी आणि सोबत राहून समतेचा झेंडा उंचावण्याकरिता राष्ट्रपिता व राष्ट्रनिर्मात्यांच्या तत्त्वज्ञानावर पोषक असे राष्ट्रीय, मानवीय प्रेरणेचे शील-सद्धम्माचे साहित्य निर्मितीकरिता प्रबोधनासाठी आलेले होते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या 'गुणग्राही-सज्जन' असलेला भारतीय समाज, प्रबुद्ध समाज व्हावा व विश्वातील समस्यांचे योग्य समाधान 'चित्तेन नियको लोको' म्हणजे सृष्टी, संसार ही चित्ताची उपज आहे. म्हणूनच चित्त आणि त्याच्या विशेष गुणधर्माचे अवलोकन, अध्यापन केल्यामुळेच विश्वातील समस्यांचे योग्य समाधान प्राप्त होऊ शकेल. या बुद्ध वचनाची सार्थकता संपूर्ण जगास होवो अशी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व भ. बुद्ध यांना स्मरून धम्म जीवनाकरिता परममित्र आयु. श्रीराम गणेर यांना प्रकृती स्थिर राहून उदंड आयुष्य लाभो अशी त्यांच्या 80 व्या वर्षीच्या वाढदिवसानिमित्त्य हार्दिक मंगलकामना! ■ ■

मधुकर बोरीकर
मो. 975644774

'बहुजनांच्या एकीकरणाची सूत्रे' या पुस्तकाची प्रस्तावना...

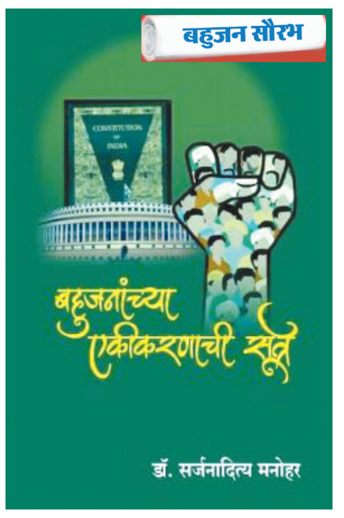

चरथ भिक्खवे चारिकम
बहुजन हिताय बहुजन सुखाय

'हे भिक्खूंनो, जास्तीत जास्त लोकांच्या जास्तीत जास्त कल्याणासाठी विचरण करीत राहावे.' बुद्धांनी भिक्खूंना हा विनय सांगितला. यावेळी त्यांनी 'बहुजन' ही वास्तविकता पहिल्यांदा उजागर केली. बुद्धांनी 'सर्वजन' म्हटले नाही; कारण एकाच वेळी सर्वांचे हित व्हावे, अशी कितीही इच्छा बाळगली, अपेक्षा केली, तरी तसे होत नाही. बहुजनांच्या कल्याणाची कामना करण्याची गरज उत्पन्न होते. याचाच अर्थ त्यांच्या अकल्याणाची योजना कोणीतरी कार्यान्वित करीत असले पाहिजे. असली योजना करणारे जे लोक आहेत ते संख्येने अल्प असले, तरी लोभी, हावरट आणि सुखलोलूप आहेत. त्यांच्या या स्वभावामुळेच ते जास्तीत जास्त लोकांचे जास्तीत जास्त शोषण करतात. या अल्पजनांची अवास्तव तृष्णा ही बहुजनांच्या दुःखाचे, अकल्याणाचे कारण ठरते. हे व्यावहारिक वास्तव बुद्धांनी पुरते जाणले होते. म्हणूनच त्यांनी 'बहुजन' आणि 'अल्पजन' अशी वर्गवारी केली. बहुजनांच्या कल्याणासाठी अल्पजनांनी आपली तृष्णा त्यागून बहुजनांच्या कल्याणासाठी सहकार्य करावे यासाठीही बुद्धांनी उद्बोधन केले. बहुजनांनी कल्याणमार्ग स्वीकारावा म्हणून बुद्धांनी बहुजनांनी संघटीत राहावे. यासाठी 'संघा'च्या अनुसरणाचा मार्ग सांगितला. संघटनेची म्हणजेच एकत्रित असण्याची, सामूहिक सहमतीने कल्याणकारी विचार आणि आचार करण्याची शिकवण देणारा 'धम्म' प्रवर्तित केला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी भारतीय संविधानाचा पायाच मुळी बुद्धांच्या या धम्मतत्त्वप्रणालीवर उभारला आहे. बहुजन कल्याणाची सूत्रे संविधानिक कलमांतर्गत असूनही ती कार्यान्वित होण्यातील अडचणींची पुरती जाणीव असल्याने मार्गदर्शक तत्त्वांच्या माध्यमातून ही जाणीव त्यांनी सतत जागती ठेवली आहे. असे असूनही भारतातील बहुजनांच्या अकल्याणाची जंत्री वाढतच चालली आहे. अल्पजनांच्या तृष्णांनी बुद्ध आणि आंबेडकर यांच्या द्वेषाचे अधिष्ठान आता विकसित केले आहे. अल्पजनांच्या द्वेषाधारित तृष्णा धार्मिक, ईश्वरवादी, रूढीवादी, आर्थिक अशाप्रकारच्या दिसत आहेत. ते आपल्या या तृष्णांना राष्ट्रभक्तीचे, धर्मनिष्ठेचे, ईश्वरासक्तीचे, परंपरांच्या उदात्तीकरणाचे गोंडस रूप देऊन ते बहुजनांचे कल्याण यातच असल्याचे अवडंबर माजवत आहेत आणि बहुजनही त्यांच्या या अवडंबराला स्वेच्छेने बळी पडत आहेत हे जास्त क्लेषकारक आहे. बुद्ध आणि डॉ. आंबेडकर यांच्या धम्मविचाराने भारलेली कुठलीही स्वयंप्रज्ञ व्यक्ती बहुजनांच्या असल्या दुःखदायक स्थितिगतीने विचार करावयास प्रवृत्त झाली नाही तरच नवल! डॉ. सर्जनादित्य मनोहर ही अशीच एक व्यक्ती आहे, जी बुद्ध आणि डॉ. आंबेडकर यांच्या विचारांनी, कार्यकर्तृत्त्वांनी भारावून गेलेली आहे. त्यांच्या अंतःकरणात बुद्धाची करुणा आणि मेंदूत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची अभ्यासू व शोधक बुद्धी ओतप्रोत आहे. डॉ. सर्जनादित्य मनोहर भारतीय समाजव्यवहारातील क्रांतीशी आणि क्रांतिकारकांच्या कार्याशी परिचित आहेत. हे क्रांतिसातत्य कायम राहावे या विचाराशी ते प्रामाणिक आहेत. म्हणूनच क्रांतिसातत्याच्या मार्गातील व्यवधानांचा म्हणजे प्रतिक्रांतीचा ते साक्षेपाने मागोवा घेत आहेत. या बाबतीत ते, 'प्रतिक्रांतीशी इमान राखणे ही बहुजनांची प्रकृतीच नव्हती.' असे फारच महत्त्वाचे निरीक्षण नोंदवून त्याचे विश्लेषण करताना स्पष्टपणे लिहितात, की 'वैदिक संस्कृतीच्या पूर्वी हजारो वर्षांपासून हा देश आधुनिक मूल्यसंस्कृतीच जगत होता. वैदिक संस्कृतीने या देशाच्या नेणिवेत सतत धर्म, जर, ईश्वर, रूढी, परंपरा, भक्ती, मुक्ती, परलोक, अध्यात्म, अंधश्रद्धा अशा असंख्य कर्मकांडांचा मारा करून या देशाची नेणीवच बंजर करून टाकली.' अशाप्रकारे डॉ. सर्जनादित्य मनोहर यांनी या निबंधात भारतीय बहुजनांच्या दैनंदिन जीवनाला प्रत्यक्ष प्रभावित करणाऱ्या राजकीय, सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक, जातीय, धार्मिक, पारंपरिक, वर्गीय स्थितीगतीचा मागोवा घेत त्यांच्या सांप्रत परिस्थितीच्या संदर्भात आपली निरीक्षणे फार काळजीपूर्वक नोंदविली आहेत. ही निरीक्षणे वस्तुनिष्ठ स्वरूपाची आहेत. करुणेला अभ्यासाची जोड लाभते तेव्हा व्यवस्थेची अशी शोधचिकित्सा होणे अपरिहार्य असते. इथल्या अल्पजनांनी बहुजनांच्या जीवनावर एकहाती सत्ता प्रस्थापित करण्यासाठी त्यांच्यातील म्हणजेच बहुजनांतील जातनिहाय तथाकथित महामानवांची भुते जागृत केली आणि तीच त्यांच्या मानगुटीवर बसवली. यामुळेच संविधानातील कल्याणकारी मूल्यांना बहुजन वर्ग पारखा झाला. हे निरीक्षण नोंदवताना डॉ. सर्जनादित्य मनोहर, 'लहान लहान अस्मितांनीच इथल्या बहुजन वर्गाला सांविधानिक मूल्यांशी हस्तांदोलन करू दिले नाही.' असे विधान नेमकेपणाने करतात. पुढे याची कारणमीमांसा करताना ते 'बहुजनांच्या विघटीकरणाच्या सामग्रीचा प्रादुर्भाव करून त्यांनी बहुजनांना परस्परांपासून तोडले. त्यासाठी त्यांनी बुवाबाबा, संतमहंत, धर्मपीठे कामाला लावली. अंधश्रद्धांचे प्रस्थ वाढवले गेले. धर्माचे माथेफिरू तयार करून समाजमनात दहशतीचे वातावरण तयार केले गेले. सत्य सांगणाऱ्यांना देशद्रोही ठरवून त्यांना तुरुंगात डांबले गेले.' अशी वास्तविकता समस्त बहुजनांच्या लक्षात आणून देतात. बहुजनांचा अल्पजनांप्रति असलेल्या समर्पणभावामुळे मोठ्या कष्टाने मिळवलेले स्वातंत्र्य आणि कल्याणकारी राज्याची संकल्पना धोक्यात आली. धर्मनिरपेक्ष लोकशाही गणराज्य संकटात सापडले. या सांस्कृतिक अधःपतनाची दोन कारणे देता येतील. एक - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी 25 नोव्हें. 1949 रोजी संविधानसभेत व्यक्त केलेले इशारावजा विचार आपण लक्षात घेत नाहीत. ते म्हणाले होते, 'घटना कितीही चांगली व निर्दोष असली तरी ती अंमलात आणणारे नालायक व निरुपयोगी असतील तर तीच घटना वाईट ठरेल. त्याचप्रमाणे घटना कितीही वाईट असली तरी ती राबवणारे चांगले असतील तर ती चांगली ठरेल.' पुढे ते राज्यघटनेच्या अंमलबजावणीच्या संदर्भात म्हणतात, की 'कायदेमंडळ, मंत्रिमंडळ व न्यायाधीश अशांसारखी राज्याची प्रमुख अंगे पुरविण्याचे काम राज्यघटना करीत असते. या राज्याच्या अंगांची अंमलबजावणी ज्या घटकांवर अवलंबून असते ते घटक म्हणजे जनता व देशांतील राजकीय पक्षोपपक्ष हे होत.' डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा हा इशारा भारतीय बहुजन वर्गाने सपशेल दुर्लक्षित केला व कायदेमंडळ, मंत्रिमंडळ व न्यायाधीश या संस्था मोडीत काढणारी सत्ता या देशात आणली, ही अत्यंत खेदाची बाब आहे. दोन - कोणत्याही देशाची लोकशाही टिकविण्याबाबत, जॉन स्टुअर्ट मिलने एक इशारा दिला होता. तो लोकशाहीच्या संवर्धनासाठी उत्सुक असलेल्या लोकांनी लक्षात घेतला नाही; घेतला असेल तर पाळला नाही. जॉन स्टुअर्ट मिल म्हणाला होता, 'एखादा मनुष्य कितीही मोठा असला तरी त्याच्या चरणी आपले स्वातंत्र्य अर्पू नका. अगर त्याजवर इतका विश्वास टाकू नका की त्यामुळे तो लोकशाही संस्थांचे स्वरूप बदलून टाकील. एखाद्या थोर पुरुषाने जीवनभर देशसेवा केली असेल तर त्याबद्दल कृतज्ञ राहण्यात काहीही चूक नाही. परंतु कृतज्ञतेसही मर्यादा आहेत.' भारतीय बहुजन परम ईश्वरवादी असल्याने अणि अवतारांवर त्यांचा प्राणापलीकडे विश्वास असल्याने ते हा इशारा समजतील अशी अपेक्षा बुद्धिवाद्यांनी बाळगणे व्यर्थच होईल. येथे चमत्काराला मोठे प्रस्थ आहे. कुठल्याही अतर्क्य गोष्टीचा सारासार विचार न करता लगेच स्वातंत्र्य अर्पण केले जाते. सांप्रत काळातही ते तसे अर्पण केले गेले आहे. परंपरेने असला मुर्खपणा पुढील पिढीला अनायसेच बुद्ध्यांतरित होत असल्याने तिला भरकटवणे अगदीच सोपे झालेले आहे.

प्रसेनजित गायकवाड
मो. 88065 60740

अमेरिकेच्या घटनाकारांपैकी एक जेफर्सन नामक अमेरिकन मुत्सद्याने घटनेसंबंधी फार महत्त्वाचे विचार व्यक्त केले आहेत. तो एके ठिकाणी म्हणतो, 'प्रत्येक पिढी ही एक स्वतंत्र राष्ट्रच आहे असे आपण समजावे. प्रत्येक पिढीला बहुमताने स्वतःला बांधून घेण्याचा तेवढा हक्क आहे. दुसऱ्या देशांतील रहिवाश्यांवर बंधने लादण्याचा तिला जसा हक्क नाही, तसा आपल्यामागून येणाऱ्या पिढ्यांवरही तिला बंधने घालून ठेवण्याचा हक्क नाही.' जेफर्सनच्या या विचाराशी नवपिढीचा संबंधच येऊ नये अशी तजवीज या देशात करण्यात येत आहे. तिला निर्बुद्ध, विवेकहीन करण्यासाठी तिचे शिक्षण काढून टाकण्याचे व असलेले शिक्षण दुषित करण्याचे षडयंत्र मोठ्या त्वेषाने राबवण्यात येत आहे. नवपिढीच्या विवेकहीनतेच्या सपाट मैदानावर चतुर व सत्तालोलूप अल्पजनांना धार्मिक, जातीय, दंगलीचे खेळ खेळणे, जिंकणे आणि जिंकण्याच्या उन्मादात याच बहुजनांचे जगणे अर्थहीन करून टाकणे कठीण राहिलेले नाही. असे असले तरी डॉ. सर्जनादित्य मनोहर आशावादी आहेत. बहुजनांच्या एकीकरणाची सूत्रे ते मांडतात. 'स्वातंत्र्य आणि संविधान या दोन सूर्यसन्मुख घटनांनी या संस्कृतीचे अंतर्मन जाणले होते.' हे त्यांना माहिती आहे. या घटनांनी या अमानुष संस्कृतीचे तात्त्विक अधिष्ठान नाकारून या देशाची आधुनिक मूल्यांवर उभारणी करण्याची प्रतिज्ञा घेतली.' असा विश्वास ते व्यक्त करतात. 'मंदिर हे सर्वच प्रश्नांचे मूळ आहे तर संसद हे सर्वच प्रश्नांचे उत्तर आहे. संविधान हा या उत्तरांचा मूल्यकोशच आहे अशा मार्मिक शब्दात त्यांनी बहुजनांच्या एकीकरणाची अवश्योपाधी विशद केली आहे. त्यामुळे धर्मांध आणि जात्यंध प्रवृत्तींनी आज माजविलेल्या दहशतीच्या पार्श्वभूमीवर डॉ. सर्जनादित्य मनोहर यांच्या 'बहुजनांच्या एकीकरणाची सूत्रे' या वैचारिक पुस्तिकेचे मोल अनन्यसाधारण आणि ऐतिहासिक असेच आहे. मी डॉ. सर्जनादित्य मनोहर यांचे मराठी विचारविश्वात मनःपूर्वक स्वागत करतो आणि पुढील लेखनासाठी त्यांना अंतःकरणपूर्वक सदिच्छा देतो. ■ ■

“ जग काय म्हणते यापेक्षा मन काय सांगते हे महत्त्वाचे... ”

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

मध्यप्रदेश, छत्तीसगडमध्ये धम्म रुजला

1960 मधे महाराष्ट्र राज्याची उपराजधानी नागपूर झाली. पण त्यापूर्वी मध्यप्रदेशची राजधानी नागपूर होती. कामठीचे श्रीमंत गोमा गणेश गजबे सावकार यांनी आपला व्यवसाय खडकपूरपर्यंत सोन्या चांदीचा व्यवसाय विस्तारित केला होता. बाबु हरदास एल एन हे सी पी एन्ड बेरारचे 1937 ला आमदार म्हणून निवडून आले होते. आजच्या छत्तीसगडचे सतनामी समाजाचे आमदार यांना स्वतंत्र मजुर पक्षाचे समर्थन हवे होते. बाबा मुक्तावन दास त्यांच्या बंधूवर खूनाच्या आरोपाखाली फाशीची शिक्षा झाली होती. रायपूर कोर्टात केस होती. बाबू हरदास यांनी मुक्तावन दास यांना घेऊन डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्याकडे मुंबईला गेले. नागपूर कोर्टात केस दाखल केली. आर्ग्यूमेंटला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्वतः उपस्थित होते व फाशीची शिक्षा रद्द केली. त्यामुळे सतनामी समाज हा आंबेडकरी चळवळीत सहभागी होता.

नागपूर आणि परिसरातील अनेक तरुण पूर्वीचा मध्यप्रदेश आणि आताच्या छत्तीसगड या दोन राज्यांमध्ये नोकरी निमित्ताने स्थाईक झाले आहेत. नोकरीसोबत धम्मकार्यामध्ये स्वतःला वाहून घेतलेले आहे. अनेक तरुणांनी आपल्यापरीने भिक्षू बनवून छत्तीसगड आणि मध्यप्रदेशमध्ये कार्यही केलेले आहे. ते आजही करीत आहेत. मोजके भिक्खू आणि नोकरीनिमित्ताने स्थायिक झालेले बांधव बौद्ध धम्माचा प्रसार आणि प्रसारासाठी आपले योगदान देत आहेत.

मध्य प्रदेश राज्यातील जिल्हे अशोकनगर, इंदौर, कटनी, खरगोन, खंडवा, गुना, छिंदवाडा, जबलपुर, झाबुआ, दतिया, दमोह, देवास, बालाघाट, बुरहानपूर, भोपाल, रिवा, रायसेन, रतलाम, बिदिशा, सागर, शिवनी, पांढुर्णा, तर छत्तीसगढ राज्यातील जिल्हे बिलासपूर, दुर्ग, रायपूर, रायगड, राजनांदगांवमध्ये कार्यरत आहेत.

नागपुरातील 1960 च्या दशकातील अनेक लोक नोकरीच्या निमित्ताने मध्यप्रदेश, छत्तीसगडमधील अनेक जिल्ह्यांमध्ये नोकरीनिमित्ताने स्थायिक झाले आहेत. डॉ. बाबासाहेबांचे विचार त्यांच्या मेंदूत असल्यामुळे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार जनमाणसात रुजावे म्हणून ते सतत विचार करित होते. डॉ. बाबासाहेबांमुळेच आपल्याला सोन्याचे दिवस आले. नोकरी मिळाली. डॉ. बाबासाहेब यांच्या विचारामुळे आपला उद्धार होऊ शकतो असे कालही वाटत होते, आजही वाटते, असे प्रकाश, मोहन, आणि अशोक सांगत होते. शासकीय नोकरी करून गाव आणि मोहल्यात जाऊन धम्म सांगणे हे नित्याचेच झाले होते. नागपूरच्या शेजारी मध्यप्रदेशचे जिल्हे आहेत. त्या जिल्ह्यांमध्ये सतत धम्मसंगोष्टीचे आयोजन करून लोकांना धम्म संस्कार देत होते. लोकांना चेतवत होते की आपण बौद्ध विहारात गेलो पाहिजे. आपला एकोपा असला पाहिजे. आपण एक असलो पाहिजे. आपण बौद्ध दिसलो पाहिजे. मध्य प्रदेश आणि छत्तीसगढ राज्यातील विविध जिल्ह्यातून हजारो लोक अशोक विजयादशमीला नागपुरात येतात. त्या लोकांना घेऊन येणे त्या लोकांची व्यवस्था करणे. त्यांना सुरक्षित आपल्या गावी पाठवणे हे मोहनचे वार्षिक कार्य झाले होते. ते अजूनही सुरूच आहे. दीक्षाभूमी, बुद्धभूमी, ऊर्जाभूमी आहे. येथे येणारे लाखो लोक माणुसकीची ऊर्जा घेऊन जातात. ग्रंथसंपदा घेऊन जातात ते लोक आपापल्या परीने धम्माचा प्रसार आणि प्रसार करतात. आपापल्या परीने शक्य होईल तितकी मदत करून आज जो काही नागपूरच्या बाहेर मध्यप्रदेश आणि छत्तीसगड मधे बौद्ध धम्माचा प्रसार आणि प्रसार होत आहे. त्यामध्ये नागपूर आणि परिसरातील जिल्ह्यातील लोकांचे मोठे योगदान आहे. मध्य प्रवेश राज्यातील शिवनी येथे वर्षावास बुद्ध विहारात सुरू आहे. भिक्खू नागसेन धम्म देशना करतांना म्हणतात, ‘वर्षावास (वर्षा + वास) हा बौद्ध परंपरेतील एक महत्त्वाचा धार्मिक विधी असून, याचा अर्थ ‘पावसाळ्यातील वास्तव्य’ असा होतो. पावसाळ्यात, विशेषतः आषाढ पौर्णिमेपासून अश्विन पौर्णिमेपर्यंत तीन महिने, भिक्खू एका बुद्ध विहारात वास्तव्य करतात. या काळात ते ध्यान, वाचन, अभ्यास आणि धम्म-प्रसारावर लक्ष केंद्रित करतात, तसेच अहिंसेच्या शिकवणीचे पालन करत सूक्ष्म जीवांची हानी टाळतात. पावसाळ्यात अनेक सूक्ष्मजीव जमिनीत आणि पाण्यात तयार होतात. या जीवांची हानी टाळण्यासाठी भिक्खू पावसाळ्यात एकाच ठिकाणी राहतात. अभ्यास करून ज्ञान प्राप्त करतात. भिक्खू सह उपासक वर्षावास करतात. अभ्यास करणे हाच बौद्ध लोकांचा हेतू असतो.’ विशेष अभ्यास करण्यावर लक्ष केंद्रित करण्यासाठी वेळ मिळतो, ज्यामुळे त्यांच्या आध्यात्मिक साधनेत वाढ होते.

विलास गजभिये
मो. 9421588901

आषाढ पौर्णिमेपासून अश्विन पौर्णिमेपर्यंतचे तीन महिने एकाच विहारात असते. ध्यान, धम्म-साधना, बौद्ध उपासकांना धम्म शिकवणे हा हेतू असल्यामुळे मोहन आपल्या बांधवांना सांगत होते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी बुद्ध धम्माचा स्वीकार करण्याचा निर्णय निश्चित केल्यानंतर त्यादृष्टीने समाजप्रबोधन करण्यास डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी सुरुवात केली. 14 जानेवारी 1951 रोजी मुंबईतील वरळी बुद्धविहारात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे व्याख्यान झाले. ते म्हणाले की, ‘बौद्ध होणे सोपे नाही. म्हणून मी काही नियम करणार आहे. ते नियम जे लोक पाळतील त्यांनाच दीक्षा दिली पाहिजे. बुद्ध धम्माची दीक्षा घेतल्यावर तुम्हाला हिंदू धर्मातील मते आणि दैवते बुद्ध धम्मात आणता येणार नाहीत. घरात खंडोबा आणि बाहेर बुद्ध चालणार नाही.’ शिवाय, ज्या हिंदूंना धम्मदीक्षा घ्यावयाची असेल त्यांनी हिंदू धर्माच्या दुष्कृत्यांचा त्याग केला पाहिजे. जातीला मानणारे लोक बौद्ध होतात आणि बुद्ध धम्माचा ग्राहगी धर्म बनवतात, अशांना बुद्ध धम्मात येता येणार नाही. ज्यांना सवड असेल त्यांनी येथे यावे, बुद्ध धम्म शिकावा व त्यानंतर त्याचा स्वीकार करावासा वाटला तर करावा. नाहीतर बासमतीची खिचडी करून घालायचे नाही. फक्त बुद्ध धम्म पाळा इतर काही नाही.

म्हणतात की, ‘इतर सर्व धर्म ईश्वर, आत्मा, मृत्यूनंतरची अवस्था अशा गोष्टींचा शोध 12 मे 1956 रोजी ‘ब्रिटीश ब्रॉडकास्टींग कार्पोरेशन’च्या नभोवाणी केंद्रावरून ‘मला बुद्ध धम्मच का प्रिय आहे?’ या विषयावर मार्गदर्शन करताना डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात. बुद्ध धम्मात मात्र ज्या तीन तत्वांचा एकत्रितपणे विचार केला आहे, तसा इतर धर्मात दिसून येत नाही. बुद्ध धम्म, प्रज्ञा, करुणा आणि समतेची शिकवण देतो. मनुष्याला या पृथ्वीवर सुखमय जीवन व्यतित करण्यासाठी यापेक्षा वेगळे काय हवे? म्हणून ही तीन तत्वे देणारा बुद्ध धम्म मला या आकृष्ट करतो. ही तीन तत्वेच जगाच्या दृष्टीने तारक आहेत. जगाला तारण्याचे सामर्थ्य ना ईश्वरात आहे, ना आत्म्यामध्ये.’ धम्मदीपने मासिक सभेत गावच्या विहारात उपस्थित बांधवाना आठवण करून दिली होती. अशोक विजयादशमी म्हणजे धम्मदीक्षा वर्धापन दिन होय. या दिवसावर आपल्या गावातील कोण जाणार आणि कसे जाणार या संदर्भात बुद्ध विहारात बैठक आयोजित केली होती. विहारात प्रत्येक कुटुंबातील व्यक्तिची उपस्थिती होती.

गावातील बांधव नेहमीप्रमाणे भीम भजन मंडळाचा कार्यक्रम दीक्षाभूमीवर करतात. यावर चर्चा झाली. जाण्यायेण्याचा बस खर्च, सामूहिक भोजन व्यवस्था यावर चर्चा झाली. वार्षिक धम्म सहयोग राशी गोळा करण्याचे काम सिद्धार्थ करतो. त्यांनी आर्थिक धम्मदान राशी वाचून दाखविली. ज्यांची इच्छा असून आर्थिक कारणामुळे येऊ शकत नाही त्यांचा खर्च विजय यांनी आर्थिक भार उचलत नागपूर धम्मचक्र प्रवर्तन महोत्सवात सहभागी होण्यास सांगितले. आपल्या गावातील किती कुटुंब नागपूर येणार ही यादी तयार करण्याचे काम जयप्रकाश यांच्याकडे सोपविण्यात आले. नागपुरात जे गावातील कुटुंब नोकरी निमित्ताने स्थाईक झाले होते ते तीन परिवार आपल्या गावच्या लोकांची व्यवस्था म्हणून नागपुरात बुद्ध विहारात व्यवस्था करतात. त्यांच्या सोबत व्हिडिओ कॉन्फरन्स घेऊन आपल्या कार्याची माहिती दिली. ही सारी धडपड नागपूरचा अशोक विजयाला होणारा धम्मचक्र प्रवर्तन दिन पाहण्यासाठी पूर्व तयारी होय. ■ ■

‘गातच राहू या ....’

गाण्यातच मानवी सौंदर्य शोधणारा गीतसंग्रह

‘गातच राहू या...’ हा गीतकार नारायण जाधव यांचा गीतसंग्रह आहे. यात गीते आणि काही कविता मिळून एकूण 61 गीतांचा समावेश झालेला आहे. खरेतर डॉ. बाबासाहेबांनी म्हटल्याप्रमाणे, ‘माझ्या दहा भाषणांचे काम एका गीताच्या माध्यमातून होऊ शकते.’ अर्थातच समाजप्रबोधनाचे प्रभावी माध्यम, असे मत डॉ. बाबासाहेबांनी अधोरेखित केले होते. यावरून सामाजिक प्रबोधनासाठी गीतांचे महत्व लक्षात आल्यावाचून राहत नाही. नारायण जाधव येळगावकर हे व्यवसायाने अभियंता होते. सामाजिक बांधिलकीच्या उदात्त हेतूने त्यांनी डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांशी इमान राखत अनेक चळवळीत कृतिशील राहून त्यांनी सहभाग घेतला. काही चळवळींचे नेतृत्वही केले व आजही कार्यरत आहेत. प्रस्तुत गीतांवर आंबेडकरी चळवळीतील अनेक गायकांचा प्रभाव जाणवत असला तरी स्वतंत्र वैचारिक मांडणी आणि डॉ. बाबासाहेबांना अभिप्रेत असलेली सामाजिक दृष्टी त्यांच्या गीतांमधून प्रतीत झाल्याचे प्रामुख्याने प्रत्ययास येते.

अस्पृश्य गणल्या गेलेल्या, शोषित, पीडित व वंचितांच्या जीवनात उजेड निर्माण करण्याचे महान कार्य डॉ. बाबासाहेबांनी केले आहे. या कार्याला जगाच्या इतिहासात तोड नाही. त्यामुळे प्रत्येक वंचितांच्या आयुष्यात डॉ. बाबासाहेबांचे स्थान मोठे असणे स्वाभाविक आहे. डॉ. बाबासाहेबांच्या जन्माने युगाची काळी रात्र संपली असून नव्या भीमयुगाचा प्रारंभ झाला आहे. डॉ. बाबासाहेबांच्या कार्यकर्तृत्वाला उजाळा देताना गीतकार नारायण जाधव येळगावकर गीतसंग्रहातील ‘पहाटे- पहाटे’ या पहिल्याच गीतात म्हणतात,

‘भीम जन्म होता, उषःकाल झाला,
संपली युगाची, रात्र काळी-काळी//1//
शाहू- फुल्यांची संपताच बारी,
भीमा तुझी पाळी, स क ा ळ ी सकाळी//2//’

डॉ. बाबासाहेबांमुळे कोट्यवधी लोकांना जीवदान मिळाले. संपूर्ण वंचितांना दिशा नव्हती, दृष्टी नव्हती, सारे लोक आंधळे आणि पांगळेच होते, ही जाणीव व्यक्त करताना ‘भीमा तुझ्या किमयेमुळे’ या गीतात कवी नारायण जाधव म्हणतात,

‘आले कोटी कोटी इथे, गेले कोटी कोटी/
लक्तरात लाज होती नुसती लंगोटी//
आता काय सुटबूटही मिळे//1//
दिशा नव्हती, दृष्टी नव्हती, आंधळेच होतो//
पळू लागलेत पांगळे//2//’

डॉ. बाबासाहेबांनी बुद्ध धम्माचा स्वीकार केला. आम्ही आपल्या अनुयायांना बुद्ध धम्माची दीक्षा दिली. त्यामुळे खऱ्या अर्थाने प्रकाशपर्व सुरू झाले. प्रत्येक माणसाला माणसात बघण्याची सवय झाली. बोधिवृक्षाच्या छायेत देह विसावला अर्थात बुद्ध धम्मामुळे मानवी जीवनात क्रांतिकारी परिवर्तन आले, प्रज्ञानाचा स्पर्श झाला, पुस्तकांचा लळा लागला. वाचाबंद समाज बोलू लागला, लिहू लागला. मोठ-मोठ्या पदांवर जाऊ लागला. अर्थातच ही सर्व किमया डॉ. बाबासाहेबांमुळेच घडून आली. डॉ. बाबासाहेबांनी संपूर्ण मानवी समाजाला तथागताचा धम्म सांगितला. संपूर्ण जग बुद्धाच्या ‘विज्ञाननिष्ठ दृष्टिकोनाकडे’ कूच करीत आहे. त्यामुळे जगात समतेचे राज्य निश्चितपणे प्रस्थापित होईल. प्रज्ञा, शील, करुणा, या मानवी तत्त्वांना अंगिकारल्याने तसेच स्वातंत्र्य, समता, बंधुता आणि सामाजिक न्याय ही लोकशाही मूल्य आत्मसात केल्याने खऱ्या अर्थाने मानवी जीवनाला अर्थवता प्राप्त होईल तसेच मानवी जीवन सौंदर्यपूर्ण होईल.

समीक्षा

दिनेश कोटांगले
मो.9834492541

अशाप्रकारे कवी, गीतकार नारायण जाधव यांनी प्रस्तुत गीतांतून आवाहन केले आहे. तसेच विविध गीतांच्या माध्यमातून ते समाजप्रबोधन करीत आहेत. डॉ. बाबासाहेबांच्या समकालीन अनेक समाज प्रबोधनकारांनी, गायकीच्या, जलशयांच्या माध्यमातून जनप्रबोधनाला विशेष महत्त्व दिले होते. अगदी त्याच भूमिकेतून, अर्थातच ‘लोकोपयोगी कलेतून’ समाज प्रबोधन करण्याचा ध्यास नारायण जाधव यांनी अलीकडे घेतला आहे, ही सर्वोत्तम कृतिशीलता आहे. आंबेडकरी जनप्रबोधनाचा हा वारसा असाच कायम टिकून राहो, यासाठी प्रयत्नरत असणाऱ्या नारायण जाधव आणि असंख्य कलावंतांना, गायकांना मनःपूर्वक हार्दिक मंगल कामना करतो. प्रस्तुत गीतसंग्रहातील सर्वच गीते श्रवणीय व चिंतनीय आहेत. सदर गीतसंग्रहाला आंबेडकरवादी विचारवंत डॉ. यशवंत मनोहर यांची विवेचक प्रस्तावना लाभली असून त्यांनी ‘गातच राहू या...’ हा सूर्य पंखांनी उडणारी गाणी गाण्याचाच संकल्प आहे,’ असे म्हटले आहे. सदर गीतसंग्रह प्रबोधनवादी मंडळींनी तसेच रसिकांनी आपल्या संग्रही ठेवावा व ‘आंबेडकरी काव्यधारा’ आणि ‘लेक माझी लाडाची’ या कार्यक्रमांच्या सादरीकरणासाठी त्यांना सन्मानाने पाचारण करावे व या कार्याला गतिमान करण्यासाठी सहभाग घ्यावा, ही विनंती करतो. ■ ■

‘गातच राहू या...’(गीतसंग्रह)
गीतकार - नारायण जाधव,
मो. -9422941649
प्रकाशक - ठसा प्रकाशन गृह, नाशिक.
किंमत - 150/- रु., पृष्ठ-96

महाबोधी महाविहार मुक्ती लढा

सम्रग्र बौद्ध बांधवाच्या
मानवतेचा, स्वातंत्र्याचा,
बंधुत्वाचा, समतेचा.
निर्धार झाला आहे पक्का,
एकतेचा, अस्मितेचा
अस्तित्वाचा सत्याचा.
प्रत्येकाचा मनोभाव
घट्ट करण्याचा,
आंदोलनाचा चळवळीचा
निवेदनाचा संवादाचा.
अखेरच्या श्वासापर्यंत
विजयी होण्याचा,
लोकशाहीचा संघटनेचा
न्यायाचा संविधानाचा.

- शैलेन्द्र तायडे

उन्हाळ्याची सुट्टी

उन्हाळ्याच्या सुट्टीत म्या
जावो मावसीच्या गावा
हिवस्या वावरात हिंडो
हातभर खावो रानमेवा
गावी होता एक पोट्टा
मले डोये भलून पाये
दिसभर माह्या घराच्या
भोवताली चकरा लावत जाये
एक दिस अडवून वाट
सांगे नाव माय पक्या
होसीन का वो रानी माही
करसीन का वो मले सख्या
घाबरा घुबरा झाला जीव
तिरक्या नजरेन त्याले पायलो
उरात फुलले लाल गुलाब
लाजतच मी गा रायलो
दिसे काळा डोमळा
झुपकेदार होते केस
पाऊन त्याले बाप्पा गा
माह्या जीव ना लागे बेस
पिरिमाची आमची गाडी
दुडूदुडू लागली धावाले
रात नाई दिस नाई गा
मी जावो त्यालेच पावाले
आमच्या पिरमाची खुमखुमी
लागली माह्या मावसीले
मावसाले सांगून सप्पा बाता
त्याले लई लई लाती हानले
आज आली लई सय
कसा आहेस रे पक्या
कोटी रायतोस बाप्पा
कोनाचा झालास रे सख्या

- अलका चौकीकर, नागपूर

वादळ

ठाव घेतला मनाचा
उभा मनात वादळ
माझा थांबता थांबेना
या मनातील उद्रेक
धगधगत्या क्रांतीची
करी घेऊनी मशाल
जिकडे जावे तिकडे
कसे ओसाड ओसाड
का थांबलात तुम्ही
असे शांत का झालात
जिद्द पेटवा मनात
करू क्रांती विचारात
जाऊ माणसा माणसात
पेरून क्रांतीचे बीज
नेण्या चळवळ पुढे
सर्व आहात का समर्थ
फुलवू बाग विचारांची
मानवांनो करा जतन
बागेत या विचारांच्या
शीरवू देऊ नका चोर
तत्व बुद्धाचे घेऊन
चाललो मी समाजात
साथ देणार असाल तर
या तुम्हीही माझ्यासोबत
एक आला दोन आले
आला सर्व समाज
आता ही मूठ एकीची
लढण्या झाली सज्ज
कोणी आला मध्ये जरी
त्याची जागा त्यांना दाखवू
मला वाटते आता आपण
सारेच समाज प्रबोधनकरू
पेटली मशाल निळी
धगधगे मनी उरी
विसावा नाही कुठेही
थांबू संपूनच वीरभूमी

- ज्योत्सना बनसोड, नागपूर

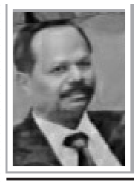

काव्यफुले
संयोजक : प्रा. भीमराव गायकवाड
मो. 9822507225
बहुजन सौरभ

आई गोळा करताना

तू पाण्यासाठी ओघळाकडे, मी तुझ्या मागेमागे
तू धुण्यासाठी खडकाकडे, मी तुझ्या मागेमागे
तू वनीसाठी बांध्याकडे, मी तुझ्या मागेमागे
ओघळात तुझा चुव्वा वेगळाच
गोल खोल नितळ स्वच्छ
तू दुधीने पाणी घेताना
मी तुला वाकून न्याहाळतो,
तू दिसतेस चुव्यातल्या पाण्यात माझ्यासकट
मी वाकून तुला न्याहाळण्याचा खेळ खेळतो
तू छान हसत, मला दाद देतेस
तू बसून दुधीने पाणी घेताना
माझा एक हात तुझ्या खांद्यावर
आणि मायलेकाची ओढ
ओघळातील चुव्यातल्या पाण्यात
गोड गोल खोल नितळ स्वच्छ !
माय फक्त यालेच काय ?
भाड्या, सारखा मायच्या मागेमागे
आजी सारखी ओरडायची
मी मात्र कायम तुझ्याच मागेमागे !
तू रोवणं रोवायचीस आणि
मी धुऱ्यावर पाण्याच्या सरी बरसल्या,
तेव्हाही तुझीच परीक्षा
तुझ्या अंगावरची घोंगडी,
पटकन माझ्या अंगावर टाकायचीस
मी धुऱ्यावर घोंगडीत झाडात बसून
तू मात्र भर पाण्यात
चिखलात स्वतःलाही रोवत होतीस !
तुझे माझ्यासाठी असे चिखल होणे
कळत नव्हते गं आई, तरीही मी मागेमागे !
तुझ्या फाटक्या लुगड्याच्या गाठी
तेव्हा दिसत नव्हत्या मला
शाळेत नाव भरतीसाठी,
मी तुझ्या मागेमागे !
तुझे माझ्यासाठी असे चिंध्या होणे
कळत नव्हते गं आई, तरीही मी मागेमागे !
आई, तुला गोळा करताना
आता दोन्ही हाताने सावटतो
कुठेही न मावणाऱ्या तुझ्या अफाट दुखांना
भिडतो भांडतो कवटाळतो...!
आई, तुला गोळा करताना
माझ्या डोळ्यातल्या ओघळात
मी पण चुव्वा केला आहे
गोड गोल खोल नितळ स्वच्छ
सांग त्यातले सुख तुला कसे देवू आई?

- महेंद्रकुमार मेश्राम
नागपूर,

धम्मचक्र....

नमो नमो नमो नमो नमोस्तुते तू गौतमा
वंदितो तुला प्रणाम घे स्वीकार प्रार्थना
उगवले क्षितिजावरीज मार्ग तू प्रकाशला
उघडलेस दार तूज रे सुखाच्या दालना ॥
जलविवाद रोहिणीचा रक्तपात टाळले
पुत्र राहूल यशोधरा नि राजपाट त्यागले
रोकू शकले ना तुला रे मोहमाया वासना ।1।
तळमळ उरी निवारण्यास दुःख जीवनातले
फिरलेस पायी पायी तू साकारण्या मनातले
ऊन वारा वादळाची केलीस तू पर्वाच ना ।2।
सावलीत पिंपळाच्या अखेर तू विराजले
हरपुनी देहभान गुढ शोधण्या जीवनातले
प्रकाशझोत अंतरीचा ठाकला तो दर्शना ।3।
कल्याण मानवाच्या आयुष्य सारे वेचले
आहेर शांती सुखाचिया ओंजळीने वाटले
आनंदली दिशा दिशा करी तुझीच अर्चना ।4।
टाळण्या युध्दास रे अव्हेरले सुखास तू
त्याग ममता करुणेनी भागले दुःखास तू
करविले युध्दास वजा घातकी ती भावना।5।
चंद्र सूर्य तारे खुलले तुझ्याच अंगनी
भावला जगास साऱ्या तुच रे मनोमनी
ज्ञानदीप होउनी प्रकाशलेस तू जना ।6।
पंचशील अष्टांगाचा मार्ग अम्हा दाविला
अंतःकरणी मानवाच्या धम्म तूच पेरला
रे धम्मचक्र हे तुझे, देई जगास प्रेरणा ।7।

- प्रभु फुलझेले, नागपूर

विविधांगी काव्य लिहिणारे कोकणरत्न नानासाहेब सकपाळ

सम्यक कोकण कला संस्थेच्या परिवारात पाच वर्षांपूर्वी एक कवी आपले लेखन शेयर करत असते, त्यांच्या लेखनाची धाटणी व्याकरण, शुद्ध लेखन विषयाची मांडणी असल्याने, तसेच माझ्या ही विविध उपक्रम बातम्या, लेखनास ते ग्रूपवर प्रतिसाद देत. काही दिवसांनी मी त्यांच्याशी संपर्क केला, त्यादिवसापासून गेली पाच वर्षं अगदी नात्यापेक्षाही जवळचे संबंध त्यांच्याशी निर्माण झालेत ते कविवर्य नानासाहेब तथा मारूती सकपाळ यांच्या विषयी थोडक्यात. पुणे व रायगड जिल्ह्याच्या सरहद्दीवर आणि सह्याद्री पर्वताच्या कुशीतील महाड तालुक्यातील पारमाची या गांवी 15/2/54 चा त्यांचा जन्म. वडील सजनु अनाजी सकपाळ व आई कुसाबाई यांच्या पोटी जन्म. अनुसया, गेनु, सखुबाई, पार्बत, रतन आणि धाकटे मारूती अशी सहा अपत्य.. सर्वात लहान, लाडका आणि तितकाच नाठाळ सुद्धा. प्रेमाने सर्वजण नाना म्हणायचे व आजही सर्व कलावंतांचे नाना. सत्तर वर्षापूर्वीचा काळ म्हणजे सर्वांसाठीच आठवणीत रहावा असा अठराविश्व दारिद्र्याचा काळ त्यातच वडिलोपार्जीत अल्प जमीन. त्यामुळे वडिलांना रोजंदारी करून कुटूंबाचा उदरनिर्वाह करावा लागे, उन्हाळ्यामध्ये गवंडी काम मिळे. पण पावसाळा आला की, फारच तारांबळ व्हायची. नानासाहेब व रतन बंधू लहान. मोठे बंधु गेनु सकपाळ हे कर्तेधर्ते झाल्यावर वडिल हयात असतानाच कुटूंबाची जबाबदारी स्विकारली. त्याचबरोबर रतन आणि नाना या दोन्ही भावांची पालन पोषण, शिक्षण व लग्नाची जबाबदारी त्यांच्याकडेच आली. रतन यांनी इयत्ता चवथीतून शाळा सोडली, नाना शिकत राहिले. यासर्व सर्व भावंडांना गायनाची आवड. शाळेत हुशार व चुणचुणीत असल्याने शिक्षकांचा आवडता विद्यार्थी. गायनाची व भाषण करण्याची आवड असल्याने सांस्कृतिक कार्यक्रमात यांचा सहभाग सदैव असायचाच. गावी इयत्ता सहावी पर्यंत वर्ग असल्याने इयत्ता सातवीचे शिक्षण सहा कि.मी. अंतरावरील वरंध या गांवी पायी प्रवास करुन जुनी अकरावी म्हणजे त्यावेळची मॅट्रीकपर्यंत शिक्षण घेतले. पुढील शिक्षण महाडसारख्या ठिकाणी घेणे त्यावेळच्या परिस्थितीत अवघड असल्याने शिक्षण थांबवून मुंबईची वाट धरली.

मुंबईमध्यें मेव्हणे नवनीत खरेंचे शिष्य गायक तुळसिराम जाधव वरंधकर यांच्या ‘असुराग तुषार गीतमाला’ या गायन पार्टीत जायचे. कांही दिवसानी वॉचमनची नोकरी मिळाली, तीन शिफ्ट कराव्या लागायच्या, रात्रपाळीला झोप येवु नये म्हणून ते गाणी लिहायचे, ओळी आठवाव्यात म्हणून इकडून तिकडे फेऱ्या मारायचे, गाणे सुचायचे त्यामुळे झोप पण यायची नाही, हे एकदा सुपरव्हिजनने पाहिले व तो म्हणाला, ‘यह छोकरा नाईट के लिए अच्छा है’. म्हणून त्याने कायम नाईट शिफ्ट दिली. मग सारखी गाणी लिहू लागले, त्यातच आद. महाकवी नवनीत खरे, राजस जाधव यांच्याशी संपर्क वाढला तशी लेखणीची धार वाढली. नवनीत खरेंची त्यांनी शाळेत असताना गाणी ऐकली, गायली व अभ्यासली देखील होती. तसेच मोठे बंधु दिवं. गेनू सकपाळ हे पुर्वी महाकवी श्रीधर ओहोळ यांची गाणी गायचे. त्याही गाण्यांचा पगडा मनावर होताच. या अशा सर्व महान कवींचा आदर ठेवूनच गीते लिहू लागले. नवनीत खरे, राजस जाधव यांना लिहिलेली गीते भेटी अंती दाखवायचे सुद्धा. ते थोडाफार स्वतःहून बदल करुन द्यायचे. मग यांची गाणी आयु. तुळसीराम जाधव आणि सर्व मित्र मंडळींना आवडू लागली. ते गाणी फार आनंदाने गायचे. गोविंददादा म्हशीलकर, नवनीत खरे, राजस जाधव, जनार्धन धोत्रे, विठ्ठल उमप, राणी रूपलता यांचे कार्यक्रम बघायला मनासारखे कलावंताची फौज लांबलांब जायचो..

सतत रात्रपाळीची नोकरी करून यायचे, घरी येवून फ्रेश होवून झोपले की, चाळीत चणे, शेंगदाणेवाला, केकवाला अशा फेरीवाल्यांच्या आवाजाने झोपमोड व्हायची. तशातच आजारी झाले आणि घरच्यांनी गावाला बोलावून घेतले. नोकरीचा तपास चालूच होता. गावाला गायनपार्टी चालू केली, नवनित खरे, राजस जाधव व स्वतःची गाणी गायचे. दिवं. मनोहर धोत्रे (आदेगाव), रमेश सकपाळ नांदगावकर, रविंद्र धोत्रे लाडवली यांच्यासोबत कार्यक्रम केले. सन 1980 सालात तलाठी पदावर नोकरी मिळाली. अत्यंत जबाबदारीची सरकारी नोकरी मिळाल्याने लिखाणाकडे दुर्लक्ष झाले. मात्र सन 2007 साली प्रमोशन मिळाले आणि माणगाव तालूक्यात सर्कल ऑफिसर म्हणून हजर झाले, त्यावेळी लिखाणाला प्रेरणा मिळाली. शासकीय उपक्रमात लोकगीते सादर करायचे नाटकात अभिनेता म्हणून सुद्धा काम केले आहे. तेव्हापासून रायगड जिल्ह्यात ‘नाना’ या टोपन नावांने चांगलाच सुपरिचीत झाले. शासकीय सेवेत असताना त्यांना उत्कृष्ट कामगिरी केल्याबद्दल महसुल खात्याकडून प्रशस्तीपत्र देण्यात आले आहे.

राष्ट्रपाल भा. सावंत
मो. 9403144356

सन 2012 ला सेवानिवृत्त झाले आणि बिरवाडी विभागात भीमगीत कला मंचाची निर्मिती करून गांवोगावी माफक दरात समाज प्रबोधनाचे काम करता करता, बिरवाडी विभाग सामाजिक विकास संस्थेच्या निर्मितीस हातभार लावून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सभागृह बांधण्यासाठी संघटक म्हणून महत्वपूर्ण काम केले. गावाच्या ग्रामपंचायतीमध्ये तंटामुक्त अध्यक्ष म्हणून महत्वपूर्ण काम जोखमीने पार पाडले. ही अशी कामे करता करता कविता लिहिण्याचा छंद लागला. ‘प्रबोधिनी काव्य सरिता’ हा त्यांचा कविता संग्रह दि. 15/02/024 रोजी प्रकाशित झाला आहे. या काव्य संग्रहाला जेष्ठ साहित्यिक ज. वी. पवार यांची प्रस्तावना तर स्वतः माझ्या आणि गझलकार सुधीर नागले यांच्या शुभेच्छा लाभल्या आहेत. ■ ■

भाकरीची चोरी

एक शेतकरी कुटुंब, खाणारे पाच भावंड, आई-वडील अठरा लक्ष दरिद्र, वडिलांनी आई रोज मजुरी करणारे, पाच भावंडांमध्ये थोरली मुलगी राधा, आईला अगदी उत्साह दाखवून घर कामात मदत करून आईसोबत मजुरीला जायची, ती वावराच्या रस्त्याला लागली की शाळेत जाणाऱ्या तिच्या वयाच्या मुला मुलींकडे पाहून अत्यंत नाराज व्हायची, तिचे खेळणे, बागडने मौजमस्ती चालायची, ती फक्त आणि फक्त कामासोबतच, स्वतःचीच हसायची, स्वतःचीच रडायची आणि झाडाझुडपासोबत व्यक्त व्हायची, एक बहीण आणि तीन भावंडे मात्र कसेबसे फाटके फुटके वस्त्र घालून शाळेला जायचे. बाबांना मजुरी कमी असल्यामुळे बाबा गवताचे भारे विकायचे, आलेल्या पैशातून कसेतरी आंबील बनवून रात्र काढायची सतत हलकीचे दिवस होते. कधीतरी पाणी पिऊन तर कधीतरी थोर पुरुषांच्या कथा सांगून थोपटून झोपवायची आणि आई अश्रूला वाट मोकळी करून ‘माझ्या मुलाचे कसे होईल देवा’ म्हणत पानावलेल्या डोळ्यांनी कुडकुडत रात्र काढायची. राधेला सुद्धा काय करावे कळत नव्हते. ती पण आई-वडिलांची काळजी करायची दुःखी व्हायची. एकदा गावात कोरोनाची साथ आली. राधेवर दुःखाचा डोंगर कोसळला. या साथीमध्ये राधेच्या आई-बाबा गेले. काय करावे कळेना. तिच्याकडे अंत्यसंस्कारासाठी कपड्याला सुद्धा पैसा नव्हता. विचार करत करत राधा थकली. डोळ्यातील अश्रूंच्या गंगा-जमुना वाहू लागल्या. ‘हे भयंकर संकट देवा’ राधा विचार करू लागली. गावातील पंचानि मिळून कसाबसा आई वडिलावर अंत्यसंस्कार केला. बिचारी राधा एकटी पडली, दुसरा दिवस उजाडला राधा भावंडांना घेऊन तळमळत होती. तिला कळेना, आपण किती गरीब आहोत ना! आपल्याकडे काहीच खायला देखील नाही. काय करावे तिला कल्पना सुचली ती बाल मैत्रिणीकडे गेली. मैत्रिणीच्या आईने तिला दारातून हकलून लावले, बिचारी राधा दारात बसून टुकटुक बघू लागली. मनातल्या मनात रडू लागली, लगेच तिची बाल मैत्रीण बाहेर आली. तिने राधाचे अश्रू पुसले आणि जरा थांब म्हणत, तिने आईच्या चोरून आपल्या घरातील दवडीतल्या भाकरी चोरल्या आणि राधाच्या झोऱ्यात चुपचाप टाकल्या. लगेच राधा घरी येऊन भाकरी आपला भावंडांना भरू लागले. तितक्यात दाराची बेल वाजली. दार उघडताच पोलिस दारात येऊन तिला धमकाऊ लागले, ‘अग ये पोरी बाहेर ये जरा’. राधा थरथर कापू लागली. तू शेजारी चोरी केली वाटते. तुला पोलीस स्टेशनला यावे लागेल. राधा मोठमोठ्याने ओरडून सांगू लागली, नाही साहेब, ती चोरी नव्हती, पोटाची खडकी बुजवणारी, आग बुजवणारी पूजा होती, ती भाकरीची चोरी, तुला शिक्षा होणार. म्हणत राधेला पोलीस ठाण्यात घेऊन गेली, राधा तुला शिक्षा होणारच. राधा थरथरु लागली. पोलिस कर्मचारी भावूक होवून समजावले आणि तिला शिक्षा म्हणून पोलिस कर्मचाऱ्यांनी दत्तक घेतले आणि तिला मोठे करून खूप शिकवले. राधा मोठी झाली. खूप शिकली आणि आज येऊन जाऊन आकाशी झेप घेऊन उंच पदावर नोकरी करीत आहे. तिच्या कर्तृत्वाला सलाम. ■ ■

- शुभा थुलकर
रामटेक, जिल्हा नागपूर

आनंद बुद्ध विहार, शामनगर, भगवान नगर रोड, नागपूर

आग्रा येथून बुद्धमूर्ती 1986 ला खुशाल रामटेके यांनी आणून येथे स्थापित केली आहे. डॉ. भदन्त आनंद कौशल्यायन यांनी उद्धाटन केले. सकाळ-सायं वंदना होत आहे.

आनंद रामटेके, प्रतिक्षा रामटेके, वंदना रामटेके, राजेश रामटेके व रामटेके परिवार कार्यरत आहेत.

संवाद मित्र डी.आर. कांबळे
मो. 8600924170

आरटीआयमधून उघड झालेली असमानता

उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश नियुक्त्यांमध्ये एससी, एसटी आणि ओबीसींसाठी आरक्षणाची मागणी

नागपूर : भारताच्या न्यायव्यवस्थेत सामाजिक विविधता आणि समानतेच्या तत्त्वांना धक्का देणारी एक महत्त्वाची माहिती समोर आली आहे.

डॉ. आंबेडकर कर्मचारी संघटनेचे (एईए) अध्यक्ष संजय थुल यांनी दाखल केलेल्या माहितीच्या अधिकार अर्जाच्या उत्तरातून हे स्पष्ट झाले आहे की, सर्वोच्च न्यायालय आणि उच्च न्यायालयातील न्यायाधिशांच्या नियुक्त्यांमध्ये अनुसूचित जाती (एससी), अनुसूचित जमाती (एसटी) आणि इतर मागासवर्गीय (ओबीसी) यांच्यासाठी कोणतीही आरक्षण धोरण नाही. ही माहिती न्यायव्यवस्थेतील असमानतेवर प्रकाश टाकते आणि सामाजिक न्यायाच्या दृष्टीने आरक्षण लागू करण्याची मागणी अधिक तीव्र करते.

संजय थुल यांनी 11 जुलै 2025 रोजी न्याय विभागाकडे आरटीआय अर्ज दाखल केला होता. यात सर्वोच्च न्यायालय, उच्च न्यायालय, खालची न्यायालये, कौटुंबिक न्यायालये आणि न्यायाधिकरणांमध्ये एससी, एसटी आणि ओबीसीसाठी आरक्षण धोरणाची माहिती आणि त्यांच्या प्रतिनिधित्वाची आकडेवारी मागवली होती. 16 सप्टेंबर 2025 रोजी मिळालेल्या उत्तरात (संदर्भ JUSTC/R/T/25/00378) असे सांगण्यात आले की, भारतीय संविधानाच्या कलम 124, 217 आणि 224 नुसार आणि 1993 व 1998 च्या सर्वोच्च न्यायालयाच्या निकालांनुसार तयार केलेल्या प्रक्रिया ज्ञापन (एमओपी) मध्ये कोणत्याही जाती किंवा वर्गासाठी आरक्षणाची तरतूद नाही. परिणामी, वर्गवार आकडेवारी उपलब्ध नाही. तथापि, 2018 पासून नियुक्त झालेल्या उच्च न्यायालयातील न्यायाधीशांच्या सामाजिक पार्श्वभूमीच्या माहितीवर आधारित काही आकडेवारी देण्यात आली.

2018 ते 9 डिसेंबर 2024 पर्यंत नियुक्त झालेल्या 684 न्यायाधीशांपैकी : एससी - 21 (3.07टक्के) एसटी -14 (2.05टक्के), ओबीसी - 82 (11.99टक्के), अल्पसंख्याक - 37 (5.41टक्के), इतर (मुख्यतः उच्च जाती) - 530 (77.49टक्के) 2025 च्या सुरुवातीच्या अद्ययावत आकडेवारीनुसार, एकूण 698 न्यायाधीश नियुक्त झाले असून, एससी 22 (3.15टक्के), एसटी 15 (2.15टक्के) आणि ओबीसी 87 (12.46टक्के) इतकी आकडेवारी आहे. याचा अर्थ असा की, सुमारे 80 टक्के नियुक्त्या उच्च जातींमधून झाल्या आहेत, तर एससी/एसटी एकत्रितपणे केवळ 4-5टक्के आणि ओबीसी सुमारे 11-12टक्के इतकी आहे.

सर्वोच्च न्यायालयातही याच प्रकारची स्थिती आहे, जिथे 33 न्यायाधीशांपैकी फार थोडे एससी, एसटी किंवा ओबीसी वर्गातील आहेत. ही आकडेवारी भारताच्या लोकसंख्येच्या वास्तवाशी जुळत नाही. 2011 च्या जनगणनेनुसार, एससी 16.6टक्के, एसटी 8.6टक्के आणि ओबीसी 41-52टक्के (मंडल आयोग आणि एनएसएसओ डेटावर आधारित) इतकी लोकसंख्या आहे. 2025 च्या जनगणनेत प्रथमच जातीची माहिती समाविष्ट करण्यात येणार आहे, ज्यामुळे हे प्रमाण अधिक स्पष्ट होईल. परंतु सध्याच्या स्थितीत न्यायव्यवस्थेतील हे कमी प्रतिनिधित्व सामाजिक बहिष्कार वाढवते आणि भारतीय समाजाच्या विविधतेचे प्रतिबिंब दिसत नाही.

संजय थुल यांनी डॉ. आंबेडकर कर्मचारी संघटनेच्या (एईए) वतीने भारताच्या मुख्य न्यायमूर्तींना याबाबत निवेदन सादर केले आहे. यात कोलेजियमला एससी (15टक्के), एसटी (7.5टक्के) आणि ओबीसी (27टक्के) साठी आरक्षण फ्रेमवर्क लागू करण्याची, एमओपीमध्ये बदल करण्याची आणि न्यायिक विविधतेवर समिती नेमण्याची मागणी आहे.

महत्वाचे

'गुरुकुल की नालंदा पुरस्कार कशाचा' आज चर्चा सत्र

नागपूर : गुरुकुल की नालंदा पुरस्कार कशाचा? या विषयावर दि. 21 सप्टेंबर 2025, दुपारी 12 वाजता सेवादल शिक्षण संस्था, उमरेड रोड, सक्करदरा, नागपूर येथे आयोजित केले आहे. याप्रसंगी पहिल्या सत्रात अध्यक्ष पद्मश्री सुखदेव थोरात असतील तर प्रमुख अतिथी म्हणून संजय शेंडे, अध्यक्ष, सेवादल शिक्षण संस्था, तर उद्धाटक म्हणून बहुजन संघर्षचे संपादक नागेश चौधरी राहतील. बिजभाषण शिक्षण बचाव समन्वय समितीचे समन्वयक रमेश बिजेकर करतील. दुसऱ्या सत्रात शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण आणि राष्ट्रीय शिक्षण धोरण व गुरुकुलची भूमिका. अपेक्षा दिवाण, शिक्षण अभ्यासक भारतीय ज्ञान प्रणाली - गुरुकुल की नालंदा - डॉ. संतोष सुरडकर, गोंडवाना विद्यापीठ उच्च शिक्षणातील अभ्यासक्रम बदल - अंमलबजावणीचे परिणाम - प्रा. विद्या चोरपगार उच्च शिक्षणातील आव्हाने व भारतीय ज्ञान प्रणाली - प्रा. गौतम कांबळे हे या निमित्ताने आपले विचार मांडणार आहेत.

ओबीसी आरक्षण धोक्यात : मराठवाड्यातील कुणबी प्रमाणपत्र वितरण थांबविण्याची मागणी

नागपूर : राज्यातील ओबीसी आरक्षणावर गदा आणणारी कुणबी प्रमाणपत्रांची बेधडक वाटप मोहीम सरकारने सुरु केली असून, यावरून तीव्र नाराजी व्यक्त होत आहे. न्यायालयाचा निकाल लागेपर्यंत मराठवाड्यातील मराठा समाजातील व्यक्तींना कुणबी प्रमाणपत्रांचे वितरण तात्काळ थांबविण्याची मागणी करण्यात आली आहे.

निवेदनात म्हटले आहे की, उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांच्या हस्ते मराठा समाजातील व्यक्तींना कुणबी (ओबीसी) जातीचे प्रमाणपत्र देण्यात आले, ही ओबीसी प्रवर्गाची थेट टिंगल आहे. जर खरेच प्रमाणपत्र द्यायचेच होते तर, ओबीसी प्रवर्गाचे ज्येष्ठ मंत्री छगन भुजबळ यांच्या हस्ते ते वाटप व्हायला हवे होते. सरकारने 'कुणबीकरण' नावाची नवी लाडकी योजना सुरु केली असून, जातीनिहाय वैयक्तिक प्रमाणपत्राचा विषय हा सरकारी सोहळ्यात रूपांतरित करण्यात आला आहे, असा आरोप करण्यात आला आहे.

कुणबी नोंदींमध्ये मुस्लिम व ब्राह्मण व्यक्तींची नावेही दिसत असून, त्यांनाही ओबीसी प्रमाणपत्र देणार काय, असा सवाल उपस्थित केला गेला आहे. शिवाय, सरकार म्हणते की फक्त जुन्या नोंदी असलेल्यांनाच प्रमाणपत्र दिले जाणार आहे; परंतु जर त्या नोंदी आधीपासून अस्तित्वात असतील, तर नवा जीआर कशासाठी, असा संशय वर्तविण्यात आला आहे.

या संदर्भात 8 सप्टेंबर रोजी प्रधानमंत्री, केंद्रीय सामाजिक न्यायमंत्री व राष्ट्रीय ओबीसी आयोगाकडे तक्रार दाखल करण्यात आली असून, उद्या महामहिम राज्यपालांकडेही निवेदन सादर करण्यात येणार असल्याचे निवेदनात नमूद करण्यात आले आहे. यावेळी नितीन चौधरी, मुख्य संयोजक सह-निवेदक भुषण दडवे, गिता महाले, नारायण चिंचोणे, अरुण पाटमासे, संजय भोगे, शमीऊल्ला छवारे, नक्बी पटेल, डॉ. अरुण वराडे, तुषार पेंढारकर उपस्थित होते.

बार्टीच्या रमाई संशोधन प्रकल्पासाठी सिद्धार्थ तलवारे यांची तज्ञ मार्गदर्शकपदी नियुक्ती

नांदेड : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था पुणे अर्थात बार्टीच्या त्यागमुर्ती माता रमाई यांच्या जीवनावर ऐतिहासिक संशोधन प्रकल्पासाठी तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून जेष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते तथा रमाईच्या जीवनावर मराठी साहित्यातील देशातील पहिला काव्यसंग्रह प्रकाशित करणारे अभ्यासक सिद्धार्थ तलवारे यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. बार्टीच्या महासंचालक यांनी नुकतेच तसे पत्र दिले आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) यांच्या वतीने अनुसूचित जातीतील विविध घटकांचे आर्थिक, शैक्षणिक, सामाजिक संशोधन केल्या जाते. सद्या बार्टीच्या वतीने माता रमाई यांच्या जीवनावर प्रकाश टाकणारा ऐतिहासिक संशोधन प्रकल्प सुरू आहे, या प्रकल्पासाठी सिद्धार्थ तलवारे यांची तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून नियुक्ती झाली आहे. या प्रकल्पासाठी क्षेत्रभेटी तसेच विविध संदर्भ ग्रंथांचा आढावा घ्यायचा आहे. प्रकल्प दर्जेदार होईल यासाठी कार्य करावयाचे आहे, तलवारे यांच्या या नियुक्तीचे समाजातील सर्व स्तरातून अभिनंदन होत आहे असे जेष्ठ पत्रकार तथा डॉ. बी. आर. आंबेडकर फाऊंडेशनचे संस्थापक उपाध्यक्ष सतीश बनसोडे यांनी कळविले आहे.

जेआईएचच्यातर्फे आज शहरात विविध कार्यक्रम

नागपूर : बंधुता ही आदर्श समाजाची ओळख आहे. ती व्यक्तींना नातेसंबंध निर्माण करण्याची जाणीव देते. व्यक्तींमधील या नात्यांना सामाजिक संबंध म्हणतात. पैगंबर मुहम्मद साहब यांचे जीवन सामाजिक संबंध मजबूत करण्यात आणि आदर्श समाज निर्माण करण्यात महत्त्वाचे स्थान आहे. पैगंबर मुहम्मद यांनी या समाजाला चालना देण्यासाठी मानवतेला नैतिक आणि आध्यात्मिक शिकवणींची ओळख करून दिली. ही उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी, जमाअत ए इस्लामी हिंद (जेआईएच) रविवार, 21 सप्टेंबर रोजी शहरातील विविध ठिकाणी 'सीरतुन्नबी, पैगंबराचा परिचय' या विषयावर कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला आहे.

हा कार्यक्रम जाफरनगर येथील टीचर्स कॉलनीतील 'मरकजे इस्लामी हॉल' येथे सकाळी 11 वाजल्यापासून आयोजित केला जाईल. तसेच दुपारी 3 वाजता टेका, आसीनगर चौक येथील इस्लामिक कल्चर सेंटर येथे सुरू होतील. सायंकाळी 7 वाजता झिंगाबाई टाकळी येथील अविष्कार कॉलनी येथील दारुस्सलाम सभागृहात, आणि सायंकाळी 7 वाजता सेवासदन चौकातील गांधीबाग येथील हॉटेल स्टार रेसिडेन्सी (खदान) येथे होईल. वक्ते म्हणून मुंबईचे राशिद मुहम्मद खान, जमिअत उलेमा नागपूरचे उपाध्यक्ष मुफ्ती मुहम्मद इम्रान कासमी, ख्वाजा इजहार अहमद, रफीक पारनेर, डॉ. सुरेश खैरनार, डॉ. नरेंद्र जिचकर, विनोद असुदानी, अधिवक्ता विपिन बोवर, मोहम्मद जावेद शेख, शेतकरी नेते विजयराव जावंधिया, सुनील पाटील, सामाजिक कार्यकर्ते अॅड. अशोक यावले, डॉ. रफीक पारनेर, ख्वाजा इजहार अहमद हे उपस्थित राहणार आहेत.

एससी., एसटी न्याय हक्क संघर्ष समितीची नियोजन बैठक

नागपूर : एससी - एसटी न्याय हक्क संघर्ष समितीचा आक्रोश मोर्चा संदर्भात दि 26 सप्टेंबर रोजी सायं 4.30 वा. रविभवन येथे आयोजित सभेला सर्व सामाजिक, राजकीय, कामगार संघटनेच्या पदाधिकारी यांनी उपस्थित राहून सहकार्य करावे असे आवाहन एसी-एसटी न्याय हक्क संघर्ष समिती यांनी केले आहे. एससी-एसटी न्याय हक्क संघर्ष समितीद्वारा येत्या हिवाळी अधिवेशनानिमित्त एससी एसटीच्या न्याय हक्कासाठी भव्य आक्रोश मोर्चाचे नियोजन करण्यासाठी नुकतीच एक सभा प्रदीप गायकवाड, समता सैनिक दल यांच्या अध्यक्षतेखाली आणि कास्ट्राईब महासंघाचे अध्यक्ष अरुण गाडे तसेच संजय फुलझेले, भीम आर्मी यांचे प्रमुख उपस्थितीत संपन्न झाली. राज्य सरकार सातत्याने एससी, एसटी समुदायावर अन्याय करित आहे.

महाअंनिस जिल्हा शाखेतर्फे पुरस्कार प्राप्त कार्यकर्त्यांचा सत्कार

नागपूर : नुकत्याच लातूर येथे संपन्न झालेल्या महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या राज्य स्तरीय बैठकीत विविध पुरस्काराने सन्मानित झालेल्या नागपूर जिल्ह्याच्या कार्यकर्त्यांचा सत्कार समारंभ महाअंनिस नागपूरने आयोजित केला होता.

समारंभाला प्रमुख अतिथी म्हणून दैनिक बहुजन सौरभच्या निवासी संपादक प्रा. संध्या राजुरकर लाभल्या होत्या तर राज्य कार्यकारिणी सदस्य रामभाऊ डोंगरे हे अध्यक्षस्थानी होते. पुरस्कार प्राप्त त्या सर्वांचे स्वागत करण्यात आले. कार्यक्रमाची प्रस्तावना प्रा. डॉ. सुनील भगत यांनी ठेवली.

दरम्यान पुरस्कार प्राप्त कार्यकर्त्यांनी आपापले मनोगत व्यक्त केले.

मानाचा सावित्रीबाई फुले पुरस्कार प्राप्त देवयानी भगत, ग्रंथमित्र पुरस्कार प्राप्त चंद्रशेखर मेश्राम, आधारस्तंभ पुरस्काराचे मानकरी प्रा. पुष्पा घोडके, मंगला गाणार, विजया ठाकरे व उत्कृष्ट कार्यकर्ता पुरस्कार प्राप्त इंदू उमरे व चंदा मोटघरे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले.

मुख्य अतिथी प्रा. संध्या राजुरकर यांनी आपल्या भाषणात सांगितले की, 'माणसाने माणसाशी माणूसकीने वागणे, हाच खरा विवेकवाद आहे व शहीद नरेंद्र दाभोळकर यांना हाच अर्थ अभिप्रेत होता. अध्यक्षीय भाषणात रामभाऊ डोंगरे म्हणाले की, 'महाअंनिसचा कार्यकर्ता हाच खरा सामाजिक कार्यकर्ता आहे. कारण त्याला निःस्वार्थ समाजकार्य करायचे असते.'

कार्यक्रमाचे संचालन कार्याध्यक्ष चित्तरंजन चौरे यांनी तर आभार प्रदर्शन ज्येष्ठ कार्यकर्ते नरेश महाजन यांनी केले. कार्यक्रमाला उपाध्यक्ष इंजी. गौतम पाटील, डॉ. विकास होले, आशा शिंगोडे, शारदा मोटघरे, वर्षा टेंभेकर, शोभा पाटील, वसंत मोहिले, उत्तम सालवनकर, अरविंद तायडे, अशोक कोल्हटकर व तनूजा झिल्पे हिंगणा आदी कार्यकर्ते उपस्थित होते.

महाबोधी महाविहार मुक्ती हीच खरी अनागरिक धम्मपाल यांना आदरांजली : मनोहरराव दुपारे

नागपूर : भारतीय बौद्ध महासभा नागपूर शहर शाखा, सिमटाकळी येथे अनागरिक धम्मपाल जयंती व अनागरीक धम्मपाल कुटीचे उद्धाटन कार्यक्रम स्वयं दिप बुद्ध विहार सिम टाकळी येथे आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमात प्रमुख मार्गदर्शक मनोहरराव दुपारे यांनी व्यक्त केल. ते पुढे म्हणाले की, भारतात लुप्त झालेला बौद्ध धर्म, महाबोधी महाविहार मुक्ती आंदोलन आणि विविध बौद्ध देशांना एकसंघ जोडण्याचे कार्य धम्मपाल अनागरीक यांनी केले. आज स्थित महाबोधी महाविहार आपल्या ताब्यात नाही. ज्या दिवशी ते मुक्त होईल त्या वेळेस धम्मपाल अनागरीक यांना आदरांजली ठरेल असे मत व्यक्त केले. त्यांच्या जिवन कार्यावर प्रकाश टाकला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मिलिंद डांगे यांनी सांगितले की, महाबोधी महाविहार मुक्ती आंदोलनाला तन-मन धनानी सहकार्य केले पाहिजे.

उद्धाटनप्रसंगी विदर्भ अध्यक्ष अनिल मेश्राम यांनी सांगितले की, बौद्ध धर्म जो डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या चष्म्यातून बघितला पाहिजे. याप्रसंगी उपस्थित भंते आनंद मित्र, रमा वासनिक विदर्भ उपाध्यक्ष, तक्षशिला भगत यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले.

आज वैचारीक प्रबोधनात्मक कार्यशाळा

नालंदा बुद्ध विहार व फुशाआ स्टडी फाऊंडेशनचे आयोजन

छत्रपती संभाजीनगर : आपण सर्वांना याद्वारे कळविण्यात येत आहे की, बौद्धाचार्यांचे जनक सूर्यपुत्र भैय्यासाहेब यशवंतराव आंबेडकर व राष्ट्रसंत नारायण गुरु यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त आणि परिवर्तन वादाचे सजग प्रहरी शरद पाटील व पेरियार ई. व्ही. रामासामी नायकर यांच्या जयंतीनिमित्त रविवार 21 सप्टेंबर 2025, ला दोन सत्रात वेगवेगळ्या ठिकाणी अभिवादन पर वैचारिक प्रबोधनात्मक कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आलेले आहे.

नालंदा बुद्ध विहार, संघर्ष नगर, एन-2, मुकुंदवाडी, छत्रपती संभाजी नगर येथे 133 वी कार्यशाळा सकाळी 9.30 वाजता होणार आहे. कार्यशाळेचा विषय 'आपल्या धार्मिक, सामाजिक व राजकीय आयुष्याचा पाया हा बुद्धिवादच असला पाहिजे : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर' हा राहणार आहे.

या कार्यशाळेला भंतेजी कुलीनपुत्र वेस्सभुजी थेरो छत्रपती संभाजीनगर हे उद्घाटनपर मार्गदर्शन करणार असून सामाजिक कार्यकर्त्या सविता अभ्यंकर या प्रमुख वक्ते म्हणून मार्गदर्शन करणार आहेत. ही कार्यशाळा संचालक बी. बी. मेश्राम यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न होणार आहे.

तर दुसरी कार्यशाळा फुले, शाहू, आंबेडकराईट स्टडी फाउंडेशन कार्यालय, साकेतनगर भावसिंगपुरा रोड, छत्रपती संभाजीनगर येथे रविवारी दुपारी 2.30 वाजता होणार आहे.

या कार्यशाळेचा विषय 'आदर्शांनी कमविले आणि वारसदारांनी गमविले असे होऊ नये, म्हणून दूरदृष्टी आणि काटकसर हे वैभव भावी पिढीने टिकविले पाहिजे : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर' असा राहणार आहे.

या कार्यशाळेला आंबेडकरी चळवळीचे समाजसेवक सिद्धार्थ गंगावणे हे उद्घाटन पर मार्गदर्शन करणार असून उद्योजक वीरेंद्र गायकवाड हे प्रमुख वक्ते म्हणून मार्गदर्शन करणार आहेत. ही कार्यशाळा संचालक बी. बी. मेश्राम यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न होणार आहे. या दोन्ही कार्यशाळेत नोंदणीकृत सर्व प्रतिनिधींना आपले मत व्यक्त करण्याची संधी दिली जाणार आहे. करिता 9421678628, 9960346054, 8806384115, 8983082128, 9503445301 या क्रमांकावर नोंदणी करावी. तरी आपले मत पटवून देण्यासाठी व इतरांची मते समजून घेण्यासाठी आपण मित्र परिवारासह उपस्थित राहावे. असे फुले, शाहू, आंबेडकराईट स्टडी फाउंडेशन व नालंदा बुद्ध विहार समितीच्या वतीने कळविण्यात आले आहे.

पवनी येथे महामानवाच्या पुतळ्याचे अनावरण 14 ऑक्टोबरला

नागपूर : भारतीय बौद्ध उपासक महासंघाच्या वतीने धम्मप्रभास बुद्ध विहार पवनी येथे तथागत गौतम बुद्ध, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्यांचे अनावरण विहाराच्या परिसरात येत्या धम्मचक्र प्रवर्तन दिनी 14 ऑक्टोबर 2025 रोजी दुपारी वाजता भंडार विधान सभा क्षेत्राचे आमदार नरेंद्र भोंडेकर यांच्या हस्ते, डॉ. आंबेडकर इंटरनेशन मिशनचे उपाध्यक्ष विजय हर्षे यांच्या अध्यक्षतेखाली तर केशवराव नंदेश्वर, से.नि. संचालक कृषी विभाग महा. शासन, युवराज फुलझेले, देवराव बावणकर यांच्या प्रमुख उपस्थितीत संपन्न होणार आहे. यावेळी प्रामुख्याने भंते सदानंद थेरो, भंते धम्मपाल थेरो, भंते समंता, भंते चित्तयोती, भंते बोधी विना, भंते अमंगतान, भंते अश्वजीत तसेच भिक्खुनीसंघ उपस्थित राहणार आहेत. दि. 13 ऑक्टोबर पासून विहारात ध्यान साधना, धम्मदेसना व अखंड महापरित्राण आयोजित केलेला आहे अशी माहिती एका पत्रकाद्वारे विहार समितीचे पदाधिकारी एकनाथ बागडे, डॉ. एस. एस. बनकर, सुमेर गजभिये, ईश्वर सोमकुंवर, मनोहर शेंडे, गणपतराव भांदककर, एस. एस. श्रीरामे, शशीकांत गजभिये, प्रा. वर्षा बनसोड, तुषार शेंडे, कुलदीप बागडे, सुधाकर गजभिये, अजय रामटेके, भोजराज गजभिये, देवा वंजारी, गंगाबाई गजभिये, चंद्रकांता भांदककर, वर्षा गजभिये यांनी कळविले आहे. विहाराची जागा ही स्मृतीशेष मधुकर गजभिये व गया गजभिये यांनी दान स्वरूपात देऊन विहार परिसरात भव्य ध्यान साधना विपश्यना केंद्र उपासकांच्या सहकार्याने उभारण्यात आलेले आहे. तसेच आमदार निधीतून भव्य ग्रंथालयाची निर्मिती करण्यात आलेली आहे. विहाराचा परिसर हा निसर्ग रम्य असून विदर्भातून मोठ्या संख्येने उपासक या विहाराला भेटी देत असतात.

महिलांनी बिनधास्तपणे लिहावे

ऊषाकिरण आत्राम यांचे प्रतिपादन

ठाणे : बल्लाळ सभागृह ठाणे येथे महाराष्ट्र स्त्री मुक्ती परिषद तर्फे महिला साहित्य संमेलन आयोजित केले होते. या संमेलनाच्या उद्धाटक जेष्ठ लेखिका ऊषाकिरण आत्राम होत्या, तर अध्यक्ष जेष्ठ कथाकार सानिया होत्या. स्त्री मुक्ती संघटनेच्या शारदा साठे, उपाध्यक्ष वृषाली मगदूम व संयोजिका डॉ. प्रज्ञा पवार होत्या.

यावेळेस ऊषाकिरण उद्धाटन भाषणात म्हणाल्या, 'तळागाळातील, आदिवासी, दलित ग्रामीण महिला अजुनही भयभित आहे, बलात्कार, अत्याचार, अन्याय, शोषण, अपमान होत आहे, ती भयमुक्त नाही, सुरक्षित नाही, तिला न्याय सुद्धा मिळत नाही. यावर खुल्या मनाने कोणी लिहीत नाही. प्रसिद्धी माध्यमे सुद्धा व्यापाराचे केंद्र बनले. तेही बातम्या छापून, न्याय मिळवून देत नाही. म्हणून महिलांनीच आता बिनधास्त पणे, मोकळ्या मनाने लिहावे, भांडावे, स्वातंत्र्य, समता न्याय हक्कासाठी अभिव्यक्त व्हावे, तर अध्यक्ष सानिया म्हणाल्या, स्त्रियांनीच आपल्या अस्तित्वाचा शोध घेऊन रुढी, प्रथा, परंपरा, धार्मिक, अनावश्यक प्रथांना स्वतःच नाकारुन नवा स्त्रीवाद स्विकारावा.

यावेळेस प्रास्ताविक शारदा साठेनी केले. प्रज्ञा लोखंडेनी स्त्री मुक्तीला 50वर्षे झालीत. त्याचा लेखाजोखा मांडला, दुसऱ्या सत्रात परिसंवाद, डॉक शोषण, नंतर कवि संमेलन झाले. अतिशय बहारदार कार्यक्रमात स्त्री जिवन स्वातंत्र्य, समता, सन्मान व स्त्रीवादी साहित्यावर चर्चा झाली. महाराष्ट्रातून जेष्ठ लेखिका इंदुमती जोंधळे, जेष्ठ पत्रकार राही भिडे, आशालता कांबळे, पत्रकार संध्या नरेपवार, प्राची बापट, जेष्ठ लेखिका ऊर्मिला पवार, अभिनेत्री चिन्मयी आणि जुन्या नव्या साहित्यकार महिला व पुरुष बहुसंख्येनी उपस्थित होते.

रिपब्लिकन सेनेने स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुकीचे बिगुल फुंकले

नागपूर : रिपब्लिकन सेनेचे राष्ट्रीय अध्यक्ष सरसेनानी आनंदराज आंबेडकर यांचा संपूर्ण महाराष्ट्रात दौरा आहे. विदर्भात नागपूर, अमरावती दौऱ्यावर आले असता वंचिताची प्रेरणा असलेल्या दीक्षाभूमी नागपूर येथे तथागत भगवान बुद्ध तथा विश्वरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना अभिवादन करुन होणाऱ्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुकीचे बिगुल फुंकले.

संपूर्ण महाराष्ट्रात मोठ्या संख्येने कार्यकर्ते रिपब्लिकन सेनेत सहभागी होत आहे. नागपूरला विदर्भाचे नेते विदर्भ अध्यक्ष प्रफुल्ल शेंडे यांच्या अध्यक्षतेखाली रवी भवन येथे भव्य पक्ष प्रवेश कार्यक्रमात मोठ्या संख्येने इतर पक्षातील कार्यकर्त्यांनी प्रवेश घेतला आहे. हा झंझावात संपूर्ण महाराष्ट्रात सुरू असून येणाऱ्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीत परिवर्तन आपणाला पहायला मिळेल. नुकतीच आमची निवडणूक युती माजी मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्या शिवसेनेशी झाली असून कार्यकर्त्यांत व समाजात उत्साह उत्साह आहे. आंबेडकरी चळवळीचा कार्यकर्ता अनेक वर्षांच्या संघर्षानंतर सत्तेत जावू शकत नाही. त्यामुळे तो हवालदिल होतो आहे. त्याची जान ठेवून आम्ही ही युती कार्यकर्त्यांचे व चळवळीचे भवितव्य टिकवण्यासाठी केली आहे. गरज त्यांना आमची आहे, आम्हालाही त्यांची आहे. एकमेकांच्या सहभागातून आम्ही सत्तेत जावू संविधान वाचविण्यासाठी आम्हाला सत्तेत जाणे गरजेचे आहे. संविधान हे सर्वोच्च असून संविधानामुळेच सर्व स्तरातील लोकांना संधी मिळते. संविधानामुळे हा देश, हे राष्ट्र चालते. संविधान सर्वांचे आहे. त्यासाठी कोणतीही तडजोड होऊ शकत नाही. रिपब्लिकन सेना व शिवसेना शिंदे युती एक नवा चमत्कार घडवेल यात शंका नाही. बदलत्या परिस्थितीत कोणताही पक्ष मोठा असो वा छोटा आज युती शिवाय त्यांच्या पदरात काहीच पडत नाही. केंद्रात असो वा राज्यात असो युतीचेच सरकार आहे. आज संपूर्ण देशात जे वातावरण पसरवले जात आहे. त्यावर 'जय शिवराय-जय भिमराय' हा एकच उपाय आहे असे आम्ही समजतो. एकनाथ शिंदे हे कार्यकर्त्यातून पुढे आले आहे. आम्हीही रस्त्यावरची लढाई लढतो आहे. त्यामुळे आम्ही एकत्र आलो आहे. सामान्यांचे व आंबेडकरी जनतेचे प्रश्न सोडविण्यासाठी सत्तेत जाणे गरजेचे आहे. म्हणून या युतीला फार महत्व आहे. संपूर्ण महाराष्ट्रात व विदर्भातील सर्वच जिल्हा परिषद पंचायत समिती नगरपंचायत नगर व महानगरपालिका लढवणार असून आंबेडकरी जनतेला व आंबेडकरी कार्यकर्त्यांना या परिवर्तनाच्या लढाईत तुम्ही मला साथ द्या, मी तुम्हाला सत्ता देतो असे आवाहन या पत्रकार परिषदेच्या माध्यमातून केले आहे.

PROPERTY FOR SALE

Prime Land with Construction for Sale
Wela (Hari), Shankarpur Road, Nagpur (Gramin)
Perfect for Educational Institutions:
Area 0.46 hectares (50,000 Sq. Ft) with construction around 35000 Sq. Ft., Ideal for Schools, College, Training Center, Residential Tution College, Hotel, Hostel, Ambusman Park
Contact : Sulay 9860361121

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648